ВІСТІ КОМБАТАНТА

2

ТОРОНТО—НЬЮ-ЙОРК 1968

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: А. Валійський, В. Гузар, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

Аргентина:
Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. Maza 144,
Buenos Aires, **Argentina.**

Англія:
Mr. Wasyl Nakonechny
Ashton - U - Lyne, Lancs, England
23 Alexandra St.

Австралія:
Fokshan Library & Book Supply,
16 W. Prospect Street, Glenroy, W. 9, Victoria, Australia.

На **N. S. W.** в Австралії:
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

З.Д.А.:
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Канада і інші країни:
"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview, Ontario, Canada.

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U. S. A.
In Canada: Editor — 9 Skylark Ave., Toronto 9, Ont.

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1968 Торонто - Нью-Йорк Ч. 2 (33)

ЗМІСТ

МЕНІ ОДНАКОВО

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені!

В неволі виріс між чужими,
І, неоплаканий своїми,
В неволі, плачучи, умру,
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину .
На нашій славній Україні,
На нашій — не своїй землі.

І не пом'яне батько з сином,
Не скаже синові: «Молись,
Молися, сину! За Вкраїну
Його замучили колись».

Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її окраденую збудять...
Ох, не однаково мені!

У травні 1847
Петербург, у цитаделі.

За Свій Рідний Край – За Волю України

Двадцяте століття визначилось в історії України невтомною і безперервною боротьбою за привернення волі українському народові. Ця боротьба проходила різні етапи і виявлялася в різних формах залежно від політичних обставин: в леґальних формах у Віденському парляменті, в Галицькому і Буковинському соймах та в революційно-підпільній боротьбі.

З вибухом 1-ої світової війни Україна вступила у збройну боротьбу із своїм найбільшим ворогом — Росією, яку започаткував леґіон Українських Січових Стрільців. Хоча в чужій уніформі, але з вірою у слушність змагань українського народу за його волю, молодь Галичини й Буковини вважала, що не вільно проминути нагоди на створення своєї власної бойової формації, яка може у слушний час стати зародком української армії. Українські Січові Стрільці здобули собі невмирущу славу на Маківці й Лисоні, а опісля у складі славної Української Галицької Армії, якої золотий ювілей її створення святкуємо цього року.

Російську революцію 1917 року український нарід використав для започаткування української національної революції, створивши свій власний керівний орган — Українську Центральну Раду на чолі із проф. Михайлом Грушевським, яка проголосила створення Української Суверенної Держави. П'ятдесят років тому у золотоверхому Києві, в січні 1918 року величньо прозвучали слова IV Універсалу про незалежність і суверенність українського народу в формі Української Народньої Республіки. Вслід за Києвом пішла і західня вітка українського народу, яка із розвалом Австро-Угорської Імперії проголосила свою незалежність як Західньо-Українська Народня Республіка, яка два місяці пізніше об'єдналась із Українською Народньою Республікою, доконуючи тим самим акту соборности українського народу. Армії УНР і УГА рам'я в рам'я боролись із ворогами України, щоб запевнити своїй батьківщині і своєму народові вільне і незалежне життя в українській державі. Воєнні події у Східній Европі закінчились некорисно для українського народу й українські амії, знеможені в затяжних боях на всіх фронтах та здесятковані пошестю, мусіли заперестати фронтові дії.

Українська Народня Республіка перестала існувати, а її землі розділили між собою чотири окупанти. Але український нарід продовжував боротьбу всіма доступними йому засобами: леґальними і революційно-підпільними. Українська парляментарна репрезентація у Польщі змагалась у Варшавському соймі за покращання долі українського народу Західньої України, а Українська Військова Організація та Організація

Українських Націоналістів проводила свою підпільно-революційну боротьбу. Все це скріплювало бойового духа українського народу й популяризувало українську проблему в західньому світі.

З окупованих центрально-східних земель України Москва створила фіктивну Українську Радянську Соціялістичну Республіку — УРСР, щоб замаскувати окупацію Української Народньої Республіки. Частина комуністів-українців намагалась перетворити УРСР в українську соціялістичну державу в складі Советського Союзу, але їхні намагання остаточно було знівечено, а самих їх ліквідовано як ворогів народу, помимо їхнього щиро-комуністичного переконання та ідеалізму. В завойованій Україні Москва ані не думала йти на якінебудь уступки в користь українського народу, а для упокорення його заплянувала штучний голод, який коштував Україну кілька мільйонів жертв. У висліді цього зродилась Спілка Визволення України, але вона була знищена Москвою при допомозі небувалого досі в Україні терору та масових арештів і депортацій на Сибір. В часі, коли Москва заповняла свої незлічимі концтабори Сибіру українськими патріотами, а Польща свій горезвісний концентраційний табір у Березі Картузькій, і спільно намагались заперечити навіть існування української проблеми на сході Европи, український нарід озброювався національною свідомістю і готовився до нової збройної боротьби. В цей час до голосу прийшла найменша вітка українського народу — Карпатська Україна, яка із своїми Карпатськими Січовиками створила міт непереривности боротьби українського народу за волю і соборність України.

Вибух довгожданої 2-ої світової війни приніс ще більші страхіття на українські землі й хвилеву окупацію Західньої України кровожадною Москвою, яка за не цілих два роки вимордувала тисячі українських патріотів, а ще більше заслала до таборів повільної смерти в Сибірі. Тимчасом на українських землях розгорілась жорстока боротьба поміж Німеччиною і Росією за те, хто буде панувати над Україною та користати із українських багатств. Урожайні лани України міряли кроки різні завойовники, кожний із метою здобути бодай частину українських земель для себе, плянуючи фізичне знищення або денаціоналізацію українців.

У відповідь на безоглядну політику німців в Україні, ліси Полісся і Волині заповнились повстанськими загонами, які дали початок Українській Повстанській Армії. Але повстанські відділи, хоча б і які численні, не були встані забезпечити своїх членів належним вишколом і озброєнням, щоб розгорнути боротьбу на два фронти: проти німців і москалів. У цьому великому змагу поміж Московщиною і Німеччиною, що в основному проходив на українських землях, у якому український нарід був тільки предметом волі окупанта, надійшла хвилина на створення власної

військової формації — збройного рамени українського народу. Весною 1943 року проголошено створення Української Військової Управи у Львові та набір добровольців до військової частини «СС Дивізії Галичина», яка запевняла для української молоді модерний військовий вишкіл та модерне озброєння. Цю можливість давав один ворог України — Німеччина, проти другого ворога України — Росії. Українська молодь, як і провідні мужі галицької землі, були свідомі, що Німеччина це робила не для добра України, але для своїх власних інтересів та вони не завагались прийняти зброю із чужих рук, вдягнути на себе чужий однострій, щоб створити українську військову формацію — дивізію «Галичина». Українська молодь голосилась добровільно десятками тисяч, сподіваючись, що така формація стане зародком нової української армії — армії українського народу. Українська молодь часів 2-ої світової війни пішла слідами своїх батьків — Українських Січових Стрільців.

Добровольці Дивізії «Галичина» нав'язуючи до світлих традицій Армії УНР, УГА пішли продовжувати боротьбу із найгіршим ворогом України — Москвою, не зважаючи навіть і на те, що цю формацію включено до частин «Зброї СС», бо вони були свідомі того, що уніформа, чи назва не опридідлює національної свідомости військової частини. Дивізія «Галичина» пройшла свій кривавий шлях через трагічну битву під Бродами, переможні бої із большевицькою партизанкою коло Банської Бистриці на Словаччині, бої із тітовськими партизанами в Словенії, була перейменована на 1-шу Українську Дивізію, яку включено до Української Національної Армії, під командою генерала Павла Шандрука та воювала проти большевиків у Стирії біля Фельдбаху.

Через весь час свого існування Дивізія «Галичина» служила постійно базою постачання для УПА, не тільки технічного але і людського матеріялу, і останній став остаточно хребтом командного складу УПА. Майже в кожній частині УПА вірно виконували свої нелегкі обов'язки вишколені в Дивізії стрільці, підстаршини і старшини, бо УПА і Дивізія — це сини одного народу, які боролись за його краще завтра. Так само і назва Дивізії «Галичина» не відображала реґіонального походження її складу, бо в ній служили українці із різних частин України, від Галичини почавши на Кубані скінчивши, зокрема в її командному складі.

Багато добровольців Дивізії зложило свої голови на полі боїв із відвічним ворогом України, так у Дивізії, як і в УПА. 1-ша Українська Дивізія УНА, так само, як Українське Визвольне Військо із Центральних Земель України та УПА — це ще одна ланка в безперервній боротьбі українського народу із його окупантами.

1-ій Українській Дивізії обставини не дозволили стати ядром Української Армії та тріюмфально ввійти до столиці України Києва, як це

мали щастя УСС-и, але це аж ніяк не зменшує вартости цієї військової української формації як борця за вільну, незалежну і суверенну Українську Державу.

Від часу створення Дивізії «Галичина» проминає чверть століття і за цей час дійсність показала, що шлях боротьби із Москвою був правильний, бо Москва і дальше трактує Україну як свою колонію, нехтуючи інтересами українського народу. Боротьби за своє визволення український нарід не заперестав, бо Україна, не зважаючи на її великий вклад у 2-гу світову війну, не одержала заслуженого їй місця серед вільних народів світу. Молодь України дальше продовжує цю боротьбу і сьогодні в доступних їй формах і засобах за Богом дані права українського народу. І цю боротьбу колишні вояки різних українських формацій вітають і піддержують незалежно від того, в яких формах вона проходить.

З нагоди 25-річчя створення Дивізії «Галичина», Головна Управа Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА закликає усіх колишніх вояків та широкі кола українського громадянства відзначити належно цю подію і вшанувати пам'ять усіх тих, які в рядах Дивізії, чи пізніше в рядах Української Повстанської Армії віддали своє життя «За свій Рідний Край — За Стрілецький Звичай» — за волю України!

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

«Нема такої ціни, яку не варто б заплатити, щоб було українське військо» — слова, що їх сказав великий митрополит Андрій Шептицький, лягли в основу постання Дивізії «Галичина», яка в дальшому своєму розвитку стала першої дивізією Української Національної Армії.

25 років тому, 28 квітня 1943, бажання українського народу мати свої збройні сили, знайшли частинне здійснення, коли німецька окупаційна влада в порозумінні із Українським Центральним Комітетом проголосила створення дивізії «Галичина», як української військової формації та набір добровольців до неї для боротьби з найбільшим ворогом України — Москвою.

Так, як їхні попередники з Визвольних Змагань, Українські Січові Стрільці починали в чужому уніформі, під яким билося українське серце, добровольці голосились на бій «За свій Рідний Край, — за Стрілецький Звичай».

На заклик «Не ридай, а добувай» зголосилося 85 тисяч молоді і старших — новаків військового діла й заправлених у боях вояків: студентів, учнів, сільських хлопців, старшин Армії УНР і УГА, інтелігенції, робітників — народженців чи не всіх земель України.

На своєму бойовому шляху від Підляшшя, Білгорайщини, почерез оборону Тернополя, бій під Бродами, бої під Банською Бистрицею та Фельбахом — аж до останнього дня на фронті — Дивізія сповнила з честю свої бойові завдання.

На цьому довгому шляху — від ланів Поділля почерез Карпати, Татри, Альпи і Таври — полягло багато тисяч найкращих старшин і вояків зі золотими левиками на уніформі.

Зацвіли маками крови українських вояків підбрідські поля у стіп Маркіянової могили — і їхня пам'ять залишиться у серцях українського народу назавжди.

Тисячі вояків Дивізії поповнили ряди Української Повстанчої Армії і разом з бійцями-упістами по-геройськи зводили бої до останньої можливої години.

Два роки після постання Дивізії, на фронті на австрійській землі відділи Дивізії складали присягу перед головнокомандувачем Українською Національною Армією, генералом Павлом Шандруком: «Всемогучому Богові перед Святою Його Євангелією животворящим хрестом, не шкодуючи ні життя, ні здоров'я, скрізь і повсякчасно під українським національним прапором боротися зі зброєю в руках за свій народ і батьківщину Україну...»

Згадуючи гордо ці факти з історії 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії, Головна Управа Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА проголошує оцим період від квітня 1968 року (25-річчя постання Дивізії) до кінця липня 1969 року (25-річчя бою під Бродами) ЮВІЛЕЙНИМ РОКОМ 1-ої УД УНА під гаслом «За свій Рідний Край, за Стрілецький Звичай».

Впродовж цього «Ювілейного Року», ми спільно з українським громадянством гідно відзначимо пам'ять нашої формації і всіх її поляглих вояків виданнями, імпрезами, з'їздами тощо.

Звертаємося до всіх колишніх членів Дивізії, комбатантських, громадських організацій та всього українського громадянства відзначити факт існування Дивізії, несплямлену честь її вояків, що з левами на уніформах, з українським національним ідеалом в серцях, боролися і гинули «За свій Рідний Край, за Стрілецький Звичай!»

За Головну Управу
Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА

д-р М. Малецький, голова — В. Гузар, секретар

ПІД ПАТРОНАТОМ КОМІТЕТУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ та ПОЧЕСНИМ КОМІТЕТОМ

Голова: Всесвіт. о. д-р Василь КУШНІР, Президент Комітету Українців Канади та Світового Конгресу Вільних Українців,

Блаженніший ІЛАРІОН ОГІЄНКО, Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді

Високопреосвященніший Кир МАКСИМ ГЕРМАНЮК, Митрополит Української Католицької Церкви в Канаді

Високопреосвященніший Архиепископ ІВАН БУЧКО, Апостольський Візитатор Українців у Західній Европі

проф. д-р Володимир КУБІЙОВИЧ, кол. Голова Українського Центрального Комітету в Галичині

проф. д-р Павло ЮЗИК, Сенатор Канади

Ген. Павло ШАНДРУК, Командувач Української Національної Армії

Ген. Михайло КРАТ, Командир Дивізії,

Пполк. Порфірій СИЛЕНКО, Поч. Голова Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА в Канаді

Сотн. Богдан ПАНЧУК, Голова Союзу Українських Канад. Ветеранів

Сотник Мирослав МАЛЕЦЬКИЙ, Голова Головної Управи Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА.

відбудуться в суботу, 18 травня 1968 р. в Роял Йорк у Торонті о год. 6-ій

ЮВІЛЕЙНІ СВЯТКУВАННЯ 25-РІЧЧЯ ПОСТАННЯ 1-ої УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УНА

У програмі: СВЯТКОВИЙ БЕНКЕТ і БАЛЬ «ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ»
Гол. промовець: МИКОЛА СТЕПАНЕНКО, Віцепрез. УНР в екзилі.

За Ювілейний Комітет:

В. Гузар
Голова Кр. Уп. Братства
кол. Вояків 1-ої УД УНА в Канаді.

А. Коморовський
Голова Діл. Комітету

Іван Кедрин

Рік великих подій

Рік 1968 — не є тільки роком ювілеїв, себто, він не живе тільки минулим: 4-ий Універсал, Берестейський мир, існування Гетьманату П. Скоропадського, Українська Галицька Армія, Київські Січові Стрільці, «Просвіта», 1 Українська Дивізія УНА... Це спомини, добрі нагоди для відсвіження в пам'яті історичних подій чи заслужених військових формацій, громадських установ і добра нагода для святочних сходин, з'їздів, академій. Але це — минуле. А 1968-ий рік — це сучасність, вагітна подіями майбутнього, подіями, які можуть вирішно вплинути на історію — в майбутньому.

У міжнародній ситуації перше місце займає сьогодні В'єтнамська війна. Вона ніби безпосередньо стосується нещасного в'єтнамського народу, поділеного між дві держави з двома режимами, з яких один залежний наполовину від Москви, наполовину Пейпінґу, а другий від Вашинґтону, та з війною, яка дощенту руйнує обидві половини країни й винищує нарід. Далі, В'єтнамська війна стосується безпосередньо Америки, якій вона коштує по два більйони долярів місячно й — до цього часу — кругло 20,000 вбитих і понад чверть мільйона ранених. Вона стосується безпосередньо Совєтського Союзу і Комуністичного Китаю, які, хоч один із одним розсварені, проте обидва підсичують В'єтнамську війну, щоб послаблювати Америку та щоб не «втратити обличчя», бо програ комуністів у В'єтнамі була б ударом по престижі також всього світового комунізму з його обома суперницькими центрами, Москви й Пейпінґу. Однак В'єтнамська війна стосується куди більшого гурту держав і народів, аніж гурту альянтів, які активно, в більшій чи меншій мірі, воюють пліч-о-пліч з Америкою у В'єтнамі чи бодай морально сприяють Південному В'єтнамові своїми символічними санітарними місіями чи доставами. Несподівана масова комуністична офензива проти південно-в'єтнамських міст на буддистський Новий рік розворушила обидва табори в усьому світі: комуністичний вкупі з поплентацько-угодівсько-пацифістичним і вільний, антикомуністичний. В наїзді на американську амбасаду в Сайґоні, в захопленні на три тижні так званої цитаделі й імперської дільниці в Гуе та в двотижневих боях за китайську дільницю Чолон у Сайґоні комуністи побачили неначе доказ, що вони мають реальні шанси виграти В'єтнамську війну, прогнати з Південного В'єтнаму «американських аґресорів-імперіялістів» і з'єднати обидві половини В'єтнаму під скиптром Го Чі Міня, хоч би почерез короткий період «невтрального коаліційного уряду» в Південному В'єтнамі, на зразок таких «коаліційних» урядів в Польщі чи в Чехословаччині під кінець другої світової

війни. Знову в країнах, в яких люди здають собі справу з суті комунізму, настало збентеження сполучене з острахом: програ Америки у В'єтнамі була б рівнозначною з наче автоматичним зростом міжнародного авторитету Москви, із зростом комуністичних впливів у всіх вільних країнах. І хоч ніхто в Европі не хоче одверто солідаризуватись з непопулярною «брудною війною» у В'єтнамі, проте й ніхто, включно з Францією де Голля, не хоче зросту потуги СССР.

Таким чином В'єтнамська війна має куди більше значення, як боротьби за характер правління у Південному В'єтнамі. Та війна в чимало дечому пригадує визвольну війну в Україні 1917/21 рр.: широкі народні маси не мають зрозуміння вартости рідної ні від кого незалежної державности та, зокрема, не мають зрозуміння дійсної суті комунізму. Це ті маси українських «невтральних» і «тутешніх», які збоку придивлялись жмені вояків Армії УНР, чи галичанам, що прибули на Наддніпрянщину в липні 1918 року і на одну дошку ставили вояків з Армії УНР, Таращанської дивізії чи анархіста Махна. Тодішній невеличкий гурт українських свідомих інтеліґентів і півінтеліґентів мусів не тільки будувати з нічого українську державу, але передусім перевиховувати рідну етнічну масу й перетворювати її в новітню націю — і, ясно, маючи водночас діло з зовнішніми ворогами і тифом, спростати всім тим гігантським завданням не міг. Подібна ситуація із національно-соціяльним станом у Південному В'єтнамі, де колишні володарі-багатирі по нинішній день не хочуть визбутись своїх лятифундій, живучи за кошт селян, наче кріпаків — у міських палацах. Корупція, погоня за наживою всіх цивільних і військовиків, забріхана комуністична пропаґанда, орудування націоналістичними гаслами проти чужинців-американців чи австралійців і південних корейців, воюючих на території Південного В'єтнаму, що в ході подвійного «визволення», — комуністами від феодального правління генералів і американців від комуністів — перетворюється в одне велике румовище й одне велике цвинтарище. Очевидно, що коли б Джансон не слухав був цивільних дорадників, тільки дозволив був генералам вести війну, як це водиться у всьому світі по всі часи, то не було б кумедної концепції «війни за обмежені цілі обмеженими засобами», не було б запевнювання ворога, що Америка не хоче знищити його і не хоче зміни комуністичної ворожої системи у Північному В'єтнамі, не було б маси грубих помилок, що їх зробив Вашинґтон у ході тієї диковинної війни. Все це причини, чому Америка, яка розторощила такі мілітарні й промислові потуги, як Німеччину й Японію, не могла впродовж шости років виграти війну на маленькому обширі В'єтнаму. Покищо В'єтнамська війна служить, як колись служила Еспанська громадянська війна, за експериментальне поле для нових винаходів воєнної техніки, — нових родів зброї, нових тактичних ходів...

Але осінню 1968 року відбудуться президентські вибори в Америці. І вони натискають на президента Джансона, щоб такий стан у В'єтнамі не тривав до самого дня голосування 5 листопада ц. р., бо тоді він, Джансон мусів би вибори програти. Нема чого дивуватись, що В'єтнамська війна в американському народі не є популярною. При найбільшому патріотизмі й найглибшій відданості ідеалам демократичної волі, при найтверезішому розумінні спільности інтересів Америки, як світової великодержави з інтересами Південної Азії, не можна дивуватися, що ані молоді мужчини не їдуть з захопленням за тисячі миль від рідного краю боротися і гинути за волю народу, в якому настало велике спантеличення і який сам не всилі впоратись із своїм комуністичним підпіллям, ані тим паче не радіють такою війною батьки вояків. І тому годі дивуватись, що гасло проти В'єтнамської війни стало найпершим гаслом передвиборчої кампанії кандидатів.

Однак ситуація сильно змінилася після промови президента Джансона 31 березня ц. р. Коли він відкликав свою — зрештою, формально ніколи незголошену — кандидатуру — він, так мовити, вибив з рук своїм опонентам прапор «проти Джансона». А проголосивши частинне припинення бомбардування Північного В'єтнаму й нову мирову пропозицію, вибив їм з рук арґумент, що ніби Джансон войовничий, а вони миролюбні. В часі писання цих рядків годі ставити будь-які прогнози щодо дальшого ходу передвиборчої акції в ЗСА і висліду виборів, бо можливі нові несподіванки — і щодо подій і щодо осіб. Те саме стосується дальшого ходу В'єтнамської війни чи замирення у В'єтнамі. Як на сьогодні — то може прийти однаково замирення із затяжними переговорами, як і надзвичайне загострення війни, якщо замирення не захочуть комуністи і заповіджені розмови не відбудуться, або розіб'ються.

Але й поза В'єтнамом і поза американськими виборами біжучий рік вагітний проблемами та можливостями різних потрясень. У комуністичному таборі в Европі був донедавна тільки один «бунтар» — Югославія Тіта; згодом другим бунтівником стала Румунія, яка не вагалася всупереч становищу Москви обмінятись амбасадорами з Західньою Німеччиною і яка на кожному кроці підкреслює свою незалежність від СССР, а на шляху до ще радикальнішої незалежницької позиції знаходиться Чехословаччина. Скасування пресової цензури в ЧСР, явна публічна критика доморослих сталіністів, одверта критика пресово-інформаційної політики Совєтського Союзу, явне й офіційне таврування чеськими комуністами Східньої Німеччини за її втручання у чеські внутрішні справи — це явище, яке може або стягнути на Чехословаччину таку катастрофу, як її зазнала Мадярщина в 1956 р. від московських танків, або зробити з Чехословаччини форпост демократизаційного процесу реш-

ти сателітських держав — з наслідками, що їх трудно передбачити. Покищо, коли писані ці рядки, — одверто проти чеського «ревізіонізму» виступають німецькі й польські комуністи, а Москва, займаючи ніби невтральну позицію, нацьковує їх, та водночас погрожує принципово всім «ренеґатам», що впадають в наслідку своєї «незрілости» в сіті закордонних імперіялістів...

Для нас, очевидно, цікавіше те, що діється в Европі і має безпосереднє відношення також до Східньої Европи, ані ж потенціяльна можливість нової ізраїльсько-арабської війни, чи такі події на терені Об'єднаних Націй, як рятування вивіски американсько-совєтського співіснування договором проти поширення атомової зброї, що не матиме ніякого дійсного, реального значення, бо залишить вільну руку всім атомовим державам продовжувати перегони в зброєнні та поза своїм засягом залишить Комуністичний Китай і Францію з широкими практичними можливостями постачати атомовий матеріял своїм явним чи тихим союзникам...

Для нас найцікавіше і найважніше те, що діється в Україні. Ще недавно всі туристи, що вертались з України, бідкали над повною русифікацією українських міст: вони ремствували, що на вулицях Нью-Йорку, Чікаґа, Філядельфії, Дітройту чи Торонта куди швидше можна почути українську мову, як на вулицях Києва, Полтави, Харкова чи вже навіть і Львова. А від різних чужинецьких журналістів і політиків можна було при різних нагодах чути не-то докір, не-то легковажне ствердження, що з усіх поярмлених Москвою країн Україна найменше проявляє будь-який спротив. «Лихо з розуму» Вячеслава Чорновола й інші документи, що наспіли з України, зразу, наче блискавка серед темної ночі, насвітлили ситуацію цілком інакше. Вони потвердили в цілій ширині і наготі факт безоглядної русифікаторської політики в Україні, але і виявили народини психічного спротиву в ґенерації інтеліґенції, яка народилась і виросла вже під московською окупацією. Правда, всі ці інтелектуали — це комуністи й вони орудують арґументами громадян УССР, які покликуються на конституцію союзну і «республіканську». Але вони протестують проти безправства, проти русифікаторства, проти переслідування української мови й культури. Московський окупантський центр і його аґентура в Україні розправляються з тими відважними людьми репресіями, так само, як це роблять з подібними демонстрантами на Московщині. Історичні прецеденти доказують, що репресії такого руху ніколи не всилі викорінити. І хоч ми не знаємо, наскільки сильна та течія психічного спротиву в Україні, скільки звеличників і послідовників мають Чорновол і йому подібні смільчаки з характером, проте сама логіка каже, що це не вийняткові випадки. Це велика окрема тема, особливо — окрема тема: як в обличчі тих подій в Україні повинна поводитися укра-

їнська громада у вільному світі. Покищо можна тільки підкреслити, що вся ця наша вільна громада з найбільшим напруженням стежить — і повинна стежити — за подіями в Україні, — не ставитись до них, як до сенсацій, а брати їх такими як вони є, — не переяскравлювати їх, але й не легковажити й не поменшувати їхнього значення, не пришивати тим відважним українським інтелектуалам іншого ярлика, ані ж вони самі собі його пришивають, — і робити те діло, що його повинні робити вільні українці в світі.

Тут наче автоматично пригадується, що в біжучому році перший іспит має скласти Секретаріят Світового Конґресу Вільних Українців. У біжучому році він має започаткувати свою працю і виявити свою першу ініціятивність та активність. У біжучому році переводиться в З'єдинених Стейтах Америки підготову до 10-го Конґресу Американських Українців, який відбудеться в жовтні наступного року, і вже в ході цієї підготови буде видно, чи поступатиме вперед процес консолідації чи погрожуватиме поворот до того скандального партійницького розбиття, яке виявилось на 9-му Конґресі. У цьому Році Прав Людини виявиться, чи ми зуміємо пригадати широкому світові, що Совєтський Союз, який підписав конвенцію про права людини — цих прав не визнає за своїми громадянами української національности. У цьому році повинна виявитись не тільки сама життєздатність Секретаріяту СКВУ, але практична корисність з участи в тому Секретаріяті представників усіх трьох наших Церков в особах авторитетних їх представників. Коли взагалі активна участь українського духовенства та маніфестація його міжвизнаневої толеранції й християнського братолюбія були найсвітлішими позитивами Світового Конґресу, то й активна участь високих духовників в Секретаріяті може — за сподіванням загалу українців у вільному світі — не тільки вплинути на піднесення рівня всього громадського життя і на зактивізування низових рядів духовенства всіх трьох віровизнань в наших загально-громадських організаціях, але й вплинути на затіснення тієї єдности Церкви і народу, про яку в своїй вступній промові так прегарно говорив голова СКВУ о. д-р Василь Кушнір, вказавши теж на загрозу, коли б тієї єдности не стало...

"ЗА СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ, ЗА СТРІЛЕЦЬКИЙ ЗВИЧАЙ"

З колишніх вояків І-ої Української Дивізії не всім судила доля, залишитися у живих, не всім судила доля жити у вільних країнах. Тому у 25-річчя постання Дивізії не забудьмо за наші обов'язки допомагати нашим братам на Рідних Землях у їхній боротьбі за свободу.

Василь Верига

Успіхи і недогляди Світового Конґресу

Світовий Конґрес Вільних Українців, який успішно пройшов у Нью-Йорку, належить до найсвітліших подій у житті української спільноти у вільному світі. Кожний учасник цієї небувалої події відчував мимоволі гордість за українську громаду, яка виявила якнайбільшу єдність і солідарність при організуванні Конґресу з участю представників українських громад з усіх країн нашого поселення.

В кого не могло радіти серце, дивлячись на почесний стіл, за яким сиділи спільно владики всіх українських Церков? Хто не міг радіти, спостерігаючи представників усіх наших політичних угрупувань та коло двох тисяч української організованої молоді (Пласт, СУМА, ОДУМ, МУНО), що спільно виступали на величавій маніфестації «За волю України» в Медісон Сквер Ґарден? В кого не збуджувалася гордість, слідкуючи за кількатисячною громадою, що без різниці віку, поглядів і віри брала участь у протестаційному поході під будинком совєтської місії, не зважаючи на зливний дощ? Це зовнішні враження, які залишаться у пам'яті учасників на завжди.

Але СКВУ залишив по собі й довготривалі висліди. СКВУ не був тільки маніфестацією, — він залишив по собі тривалу установу — секретаріят, якого завданням є координація суспільно-громадської праці поза межами України для добра українців по цілому світі та визвольної справи України.

Одна тисяча і три делеґати на СКВУ із сімнадцяти різних країн світу — це неабиякий доказ солідарности, єдности та віри у свої власні сили українців у вільному світі. Крім делеґатів, у Конґресі взяли участь багато гостей, які заповнили простору залю нарад. Але крім приявних, на Конґресі відчувався дух присутности тих, які не могли прибути на цей величавий з'їзд, бо вони ще до сьогодні терплять у «московській неволі-тюрмі».

Значення і вагу Конґресу чи не найкраще зрозуміли ієрархи української Католицької і Православної Церков, які рішуче заявили, що вони не хочуть бути тільки «іконостасом» Конґресу, але хочуть бути його дійсними співтворцями та взяти на себе відповідні функції в його Секретаріяті.

Чи не найзамітнішою подією Конґресу був спільний Пастирський лист, перший в історії українського народу, на якому стояли підписи ієрархів різних українських Церков. Цієї події не вільно недобачити ані нам — членам української спільноти, ані нашим ієрархам, які той лист підписали і тим самим взяли на себе зобов'язання бути з народом та пра-

цювати для добра українського народу. Різниці віровизнання не повинні і не сміють стояти на перешкоді до здійснення великих наших ідеалів — осягнення волі українського народу.

Такі самі великі зобов'язання взяли на себе наші політичні провідники, які з одної трибуни у Медісон Сквер Ґарден промовляли до багатотисячної громади і заявляли, що їхнім бажанням є осягнення єдности українців у вільному світі, щоб скріпити морально та матеріяльно визвольну боротьбу поневоленого українського народу. Ми хочемо вірити, що згадані провідники — президент УНР Микола Лівицький, провідник ЗЧ ОУН Степан Ленкавський, Голова ПУН Олег Штуль-Жданович, і д-р Микола Гедзінський від СГД, зробили свої заяви щиро й будуть послідовно їх здійснювати.

Світовий Конгрес Вільних Українців увійде в історію як важлива подія, яка принесла врешті консолідацію українських суспільно-громадських сил і дає великі надії на те, що в скорому часі прийде до такої консолідації політичних українських сил.

Не зважаючи на великі успіхи Конґресу, ми одначе були б односторонні, якщо б ми не вказали і на деякі його недоліки.

Першим, мабуть, найбільшим недоліком було саме місце Конґресу — місто Нью-Йорк. Сам факт, що це місто є осідком Об'єднаних Націй зовсім не оправдував того, щоб там Конґрес відбувався, що, зрештою, показала дійсність. Помимо своєї імпозантности, Конґрес не одержав жадного розголосу на сторінках неприхильної українській справі нью-йоркської преси. Якщо б не млява маніфестація біля будинку Об'єднаних Націй та доволі бурхлива — під будинком совєтської місії, нічого, мабуть, було б не появилося на її сторінках.

Згадуючи нью-йоркську пресу, не можна промовчати оголошення Підготовчого Комітету Конґресу в щоденнику «Нью Йорк Таймс», ціною 11 тисяч долярів, для спростування большевицьких тверджень про т. зв. «жовтневу революцію». Перш за все, такі спростування робиться у солідно підготованих наукових і джерельних працях. Якщо йшлося про негайну дію, то це треба було робити у формі науково обґрунтованої статті, а не платного оголошення. Для прикладу можуть послужити статті П. Вортінґтона у торонтському щоденнику «Телеґрам» про книжку «Лихо з розуму», збірку матеріялів про переслідування українських культурних діячів в Україні, та «Шкільництво у Совєтській Україні» І. Коляски. Ці статті не коштували тисячі долярів і викликали неабиякий розголос. А заслуга в цьому, якщо не одної особи, то невеликого гуртка людей, які вміли придбаний матеріял належно використати і зацікавити видавця та читача.

Також американські чинники поставились із повною нехіттю до Конґресу і нікого не прислали із урядових представників гідних тієї події. Присутність звичайних низьких урядовців була очевидним іґноруванням проблеми України. Цей Конґрес був би мав далеко більший розголос, якщо б він відбувся у Канаді. Про це не вільно забувати при підготові наступного Конґресу.

Конґрес відбувався під гаслом 50-ліття Української Національної Революції і тому було зовсім природнім очікувати вшанування творців цієї Революції, бодай присутністю за президіяльним столом. На жаль, було інакше. Про революцію говорили, а про її живих свідків і творців ніхто не згадав ні одним словом — хоч би бодай привітом. Це тим більше не зрозуміле, бо ця справа була узгіднена на перед-конґресовій конференції ПАУК у Монтреалі 29 - 30 липня 1967 р. Ані одного представника Української Центральної Ради, ані одного учасника кол. Українських Збройних Сил не було запрошено бодай для самої символіки, а це тим більше незрозуміло, коли всі ветеранські організації включились льояльно в працю Конґресу. Мало того, навіть представника ветеранських організацій тільки з трудом вдалося включити в Резолюційну Комісію.

Уся підготова до Конґресу проходила на т. зв. засаді «договорення». Це і правильно тому, що йшлося про однозгідність у певних принципових справах. Але деякі спірні справи всеукраїнського значення, проводи окремих організацій не повинні вирішувати самі, бо ж на це скликається Світовий Конґрес. Деякі «договорення» організаторів на Конґресі перейшли всякі границі і позбавили Конґрес основних прав.

Внаслідок договорення на Конґресі не поставлено питання Державного Центру та УНРади, як єдиного леґального переємця Уряду УНР. А це треба було поставити на обговорення. Чейже УНРада та її Державний Центр на сьогодні являються єдиним протиставником окупаційного «уряду» в Україні. Нема на світі уряду, який не мав би опозиції. Але це ще не значить, що він не є урядом, — раз він постав з волі народу, з волі більшости, тоді меншість повинна йому підпорядкуватися. Це саме відноситься і до УНРади і її Державного Центру.

На нашу думку, організації, які стоять на плятформі УНРади у своїх договореннях пішли задалеко, погоджуючись на цілковиту її іґнорацію на Конґресі, під претекстом, що вона політична інституція, а Конґрес — суспільно-громадська. Таке твердження не має підстав, бо нащо існують усі наші суспільно-громадські установи? Чи не для здійснення певних політичних постулятів у відношенні до української громади у вільному світі та поневоленого народу в Україні? УНРада та її Державний Центр є символом політичних ідеалів українського народу, які

лежать в основі кожної української суспільно-громадської організації, і тому, не зважаючи на застереження щодо деяких осіб у них, самі установи заслуговують на всесторонню піддержку, тим більше від такої установи як СКВУ. У нашому житті не повинно бути місця на нехтування для самого нехтування, як це сталося у відношенні до УНРади.

Ніхто не може заперечити, що Конґрес не є тільки суспільно-громадською надбудовою, але і політичною, бо є речником української спільноти. Тому він повинен співпрацювати на політичному полі з Державним Центром УНРади. А тим часом на Конґресі вийшов парадокс, бо Конґрес вітав у своїх резолюціях (не на сесіях) Державний Центр УНРади, разом із іншими українськими політичними партіями, а навіть міжнародніми організаціями, як наприклад, АБН, а на маніфестації у Медісон Сквер Гарденс, Голова УНРади д-р Я. Маковецький та Голова Виконного Органу д-р Атанас Фіґоль були представлені аж із третьої листи, далеко позаду Голови АБН Ярослава Стецька. Ми не думаємо применшувати нічиїх заслуг, але вже для самої пошани наших державних традицій та етикети вони повинні були бути на першій листі. Тут не йдеться про самих людей, але про установи які вони репрезентують та які були встановлені волею більшости народу, про пошану до Визвольних Змагань, до творців Української Революції та, врешті, до самих себе. Годі зрозуміти причини такого нехтування нашими державними традиціями.

Другим важливим «недоліком» чи «недоглядом» організаторів Конґресу був спосіб затверджування постанов. Згідно із правильником Конґресу голови делеґацій поодиноких організацій мали право голосу. З того виходило, що деякі справи, яких не вдалося узгіднити договоренням, будуть на Конґресі обговоренні та вирішені у голосуванні. На жаль, сталося інакше. На Конґресі нікому не дано можливости висловити своїх поглядів на статутові чи взагалі принципові питання, що були вирішені малою групкою людей в імені навіть тих організацій, які не дали їм своїх мандатів. І так, ветеранські організації, які відбули свій З'їзд в рамках Конґресу і винесли свої резолюції, не були допущені до цих позакулісових нарад. А прийнята постанова дворічної ротаційности органів Конґресу, як до особового складу так і до осідку Конґресу, залишилася статутовим парадоксом та непрактичною розв'язкою, проти якої протестували багато різних організацій. Вона була б напевно відкинена в голосуванні, бо більшість добачували в ротаційності перешкоду успішної праці органів Конґресу — через брак тяглости і відповідальности за діяльність впродовж років поміж скликанням конґресів.

Очевидно, що впродовж трьох днів Конґрес не мав можливостей розглянення і обговорення усіх питань, заторкнених у підготовчих ма-

теріялах. Одначе, спірні питання можна було представити делеґатам у формі двох протилежних внесків і дати їх на вирішення голосуванням. Так поставлена справа мала б подвійну користь: по-перше, делеґати виконали б важливі функції — заступлення поглядів їхніх організацій, які їх до того вибрали і не стали б тільки німими свідками подій, та, подруге, відповідальність за вирішення спірних питань належала б самому Конґресові, який став би свого роду парляментом українців у вільному світі. Брак часу — це не оправдання, бо ці справи могли бути поладнані вже першого дня, якщо б привіти, головно від церковних ієрархів, були обмежені часом та кількістю. Наприклад, лист від кардинала Йосифа Сліпого, доповнений усним привітом митрополита Максима Германюка охоплював усю Українську Католицьку Церкву, включно з чином оо. Василіян, які складали окремо свій привіт. (Чи може вони себе трактують за щось відрубне?). Також усі ієрархи Української Православної Церкви повинні були узгіднити між собою один спільний привіт, а не аж п'ять. Чейже в історії української церкви не знають п'ять, а тільки одну Православну Церкву. До того один із тих привітів противорічив собі, бо нащо виливати було жалі на те, що організатори Конґресу не запросили тієї Церкви до участи, а при кінці зазначувати, що вона була б не взяла участи в ньому, навіть якби була запрошена.

До речі в ході Конґресу ця справа вирішилася далеко краще, ніж хтонебудь міг цього сподіватися. Завдяки тихим і діловим переговорам до Секретаріяту увійшло двох церковних достойників: Митрополит Української Католицької Церкви в Канаді Кир Максим Германюк та Архиепископ Української Православної Церкви в Америці Кир Мстислав Скрипник. При доброму проведенні Конґресу, зокрема при наявності здібного предсідника, можна було багато скористати на часі і надати Конґресові такої поваги і значення, на які він собі заслуговував. Нехтування голосуванням делеґатів також може мати неґативні наслідки, бо ніде так не прийнято, щоб група таких чи інших людей мала право вирішувати усі справи сама, не питаючися навіть формального затвердження делеґатів. Ми живемо в демократичних країнах, називаємо себе вільними українцями, але поступаємо всупереч демократичним засадам.

Сподіваємося, що досвід першого Конґресу буде використаний у підготові до наступного в 1973 році. Українська громадськість покладає великі надії на Секретаріят СКВУ і тому він не повинен залишитися установою тільки на папері, — а живою і діючою інституцією. Справа єдности українців на суспільно-громадському відтинку є не менш важлива чим на політичному. Але про єдність не можна тільки говорити на Конґресі в Нью-Йорку, а поступати проти всіх засад єдности в Торонті, де традиційне вже спільне влаштування всіма організаціями свята дер-

жавности 22 січня стояло до останньої хвилини під знаком запиту лише через те, що на ньому мав виступити з привітом президент УНР Микола Лівицький. Для загального добра, про яке всі так багато говорять, не вільно ставити групово-партійних, а тим більше персональних амбіцій на перше місце.

Для осягнення єдности на суспільно-громадському як і на політичному відтинках треба доложити рук, бо Бог нам єдности не дасть, проти нашої волі; для єдности треба зректися певних прероґативів, які дуже часто і так є узурповані тою чи іншою групою.

На закінчення ми хочемо ще раз підкреслити, що наші завваги аж ніяк не мають на меті обезцінювати значення і вартість Конґресу. Ми переконані, що підкреслені нами недоліки ніхто не потрактує як злобу. Ми також хочемо вірити, що вони постали внаслідок збігу обставин, а не свідомого плянування, але це не означає, що їх треба промовчувати. Ми горді з Конґресу, радіємо, що він відбувся і залишив по собі Секретаріят. Мабуть, в скорому часі сам Конґрес переконається, що ротаційність керівних органів є непрактична і визначить для Секретаріяту постійне місце із канцелярією та відповідним персоналом. Все ж таки, ми вважаємо, що збереження деяких основних форм чемности, про які ми теж згадували, спричинилися б до скріплення духової та організаційної єдности української спільноти.

Чекаємо плянового здійснювання завдань наложених на Секретаріят Конґресу та періодичних звідомлень із його діяльности. Таксамо нетерпеливо чекаємо на переведення в життя заяв наших церковних і політичних провідників. Рівночасно, ми віримо, що всі ветеранські організації виконають напрямні резолюцій ветеранського З'їзду в рамках Конґресу і тим самим доложать всіх зусиль до осягнення координації дії та правопорядку серед української спільноти. Відкладати цих постанов на пізніше не можна, бо на нас звернені очі поневоленої України, на нас — об'єднаних у Світовому Конгресі Вільних Українців.

Українська Православна Парафія св. Андрія

у Вашінґтоні, Д. К.

замість квітів на свіжу могилу

о. Володимира Пилипця

великого українця-соборника

складає $25 як дар Воєнному Інвалідові

П. Шандрук
Ген. шт. ген.-полк.

"МАЙЖЕ ВСІ ГЕНЕРАЛИ ЗАВЖДИ ПОМИЛЯЮТЬСЯ ЩОДО ВСІХ ВІЙН"

(Стюарт Алсоп, «Сатердей Івнінґ Пост» ч. 41/67)

Американський публіцист С. Алсоп дозволив собі — якщо можна так висловитися — на таку досить дивну сентенцію. Тим дивнішу, що американське суспільство вже нераз мало можливість переконатися, що в багатьох випадках різні його політичні й тим більше мілітарні твердження та передбачення не відповідали дійсності. В історичних прикладах, яких він не дає багато, та крім того в цілком фальшивій інтерпретації, С. Алсоп намагається доказати правдивість своїх тверджень, надаючи їм навіть значення непомильних тез. Уважаємо, що власне є всі історичні підстави, щоб з опінією С. Алсопа не тільки не погодитися, але її об'єктивно спростувати. Для більшого зрозуміння справи треба ствердити, що «Сатердей Івнінґ Пост» належить до т. зв. ліберальних тижневиків.

Але про щож справді йдеться у статті С. Алсопа? Річ ясна — йдеться про політичну і мілітарну інтервенцію ЗСА у В'єтнамі. В той спосіб підходить він до проблеми «помилених генералів». «Кожний із наших президентів від часу 2-ої світової війни діставав сумнівного характеру вияснення і поради від своїх генералів. Президентові Трумановi його військові дорадники відразу сказали, що Південну Корею можна оборонити лише зброєю летунства і морських сил». Автор при тім не покликається на джерела, з яких користав висуваючи таке сміливе твердження а ми, студіюючи в можливій для нас мірі події в Кореї та присвячену їм військову літературу теж не бачили даних, щоб покривали таке твердження. Як відомо, в Південній Кореї дійшло тоді було до дуже поважних і навіть для Альянтів критичних битв, дійшло до того, що переможні врешті-решт, воюючі під прапорами ОН, Альянти в своїй офензиві посунулися аж до р. Ялу, що є границею між Північною Кореєю та Китаєм. Ніби генерал МекАртур погірдливо ставився до побоювання президента Г. Трумана щодо можливости інтервенції Китаю, хоч в дійсності відомо, що генерал МекАртур, якого було призначено начальним вождем союзних збройних сил в Кореї, вимагав побільшення їх проти ствердженої інвазії китайського комунізму в поміч корейським комуністам. А коли нарешті надійшли союзні наземні, летунські та морські підкріплення, МекАртур перейшов 38 рівнобіжник, що відділював Південну Корею від Північної, в глибину останньої на 40 миль блискучим маневром — висадом десанту в запіллі червоних під Інчоу, розбив корейсько-китайські сили і перемаршував аж до р. Ялу, на корейсько-манджурському кордоні.

З огляду на дипломатичну інтервенцію Москви, що була пов'язана із червоним Китаєм договором приязні, президент Труман не погодився із внеском МекАртура щодо переступлення ріки Ялу, заявивши, що «нашою ціллю є мир а не війна». Коли МекАртур публічно критикував керівні кола Вашінґтону, президент Труман звільнив МекАртура з посту начального вождя, який проголосив славне гасло «нема нічого, що замінило б перемогу». В цьому випадку напевно треба погодитися з С. Алсопом, що дорадники президента Трумана, які порадили йому усунення генерала МекАртура, зробили велику помилку.

С. Алсоп твердить також, що «більшість членів З'єднаного Генерального штабу радила президентові Айзенгаверові під час бомбардування червоними китайцями острова Квімой використати цей прецедент і збомбити континентальний Китай та В'етмінь під час кризи під Дієнбієнфу». Президент Айзенгавер на це не погодився, даремно, що він сам генерал і він не хотів поширювання війни в Азії. Зокрема, щодо В'єтнаму, то Айзенгавер висловився проти інтервенції збоку Америки з уваги на угодівські настрої у Франції. В наведенім випадку дозволимо собі на думку, — здається — генерал Айзенгавер помилявся. За такою нашою думкою промовляє те, що тепер Китай не мав би можливостей підсилювати комуністичну загрозу хочби у В'єтнамі. Мабуть, тим більше можна посуджувати Айзенгавера у помилці, бо він наробив їх за часів своєї президентури чимало — хоч би, для прикладу, в справі згоди на існування дальшого поділу Кореї і поділу В'єтнаму.

Дивною є думка С. Алсопа, що «президент Дж. Кеннеді признав помилковою опінію своїх генералів, коли вони радили інвазію Куби за доцільну і можливу». В цьому випадку треба погодитися з цілком раціональною думкою численних авторів, які дуже критично розцінювали вагання президента Кеннеді про обіцяну, але не дотриману ним допомогу кубинським емігрантам в їхнім намаганні повалити режим Кастра. Саме забракло президентові рішучости дати летунську забезпеку висадові кубинських еміґрантів, вишколених Америкою.

Щодо справи В'єтнаму, то С. Алсоп майже категорично твердить, що не треба довго думати, щоб бачити помилки військових дорадників през. Джансона. Починає він свої закиди щойно від часу 1965 р. Першою і засадничою помилкою він уважає бомбардування Північного В'єтнаму, другою не менше важливою, поширювання війни через повільне ступневе збільшування мілітарної допомоги для Південного В'єтнаму.

Найбільше непокоїть С. Алсопа відомість, що генерал Вестморленд вимагав посилення американської збройної сили у В'єтнамі до 600,000 а навіть до 700,000, а при тім цілком поминув необхідність активізації збройної сили Південного В'єтнаму. Можна навіть погодитися

до певної міри із твердженням С. Алсопа, що мимо такого збільшення мілітарних зусиль ЗСА, які вимагають і належного балянсування матеріяльних засобів, війна у В'єтнамі є далекою від успішного закінчення. Залишаємося при опінії «успішного», бо пощо ж тоді було її розпочинати? А коли говоримо про «матеріяльні засоби», то ж розуміти під цим треба єдине джерело тих засобів — обтяження населення ЗСА. Тим часом зусилля Північного В'єтнаму зростають, наразі матеріяльне обтяження лежить на його комуністичних союзниках — але нам здається, що Го Чі Мінь не такий наївний, щоб не здавати собі справи з того, що скорше чи пізніше йому представлять до заплати політичний і матеріяльний — рахунки.

Дозволяємо собі на думку, що дійсно військові і цивільні дорадники президента Джансона не все були і є в порядку, коли не переконали його, що не можна провадити війни на річні, а тим гірше місячні рати (американські сили у В'єтнамі зросли: 16,000 в 1963 р. до 475,000 в 1968 році, себто під цю хвилину). Якщо вони не переконали президентів — Айзенгавера, який погодився на висилку до В'єтнаму «місії» з 692 військових дорадників для вишколу півден. в'єтнамської армії; Кеннеді, що був згодився піднести стан «місії» до 16,000; Джансона, що на протязі 4 років аж 10 разів ступнево побільшував ті збройні американські сили у В'єтнамі. У світлі тих фактів ясно, що треба було спромогтися на експедицію відразу відповідної сили для ліквідації ще тоді червоної партизанки, яка в 1964 р. нараховувала лише до 25,000 - 30,000. Військова наука ще й досі зобов'язує, без огляду на розвій техніки: «відповідні сили у відповідний час й у відповіднім місці». Про це, річ очевидна, знають і знали та, на нашу думку, цю справу відповідно представляли генерали своєму президентові, тому чи іншому. Але якщо ні, то п. Алсоп має рацію... Коли ж бо той чи інший президент не узгляднював думки чи опінії своїх генералів, то це в певній мірі теж їхня вина. Чи не ходило президентам у данім випадку про «світову опінію»? Що торкається українців, то ми знаємо добре, що то таке «світова опінія» — Москва бреше без краю і без страху наразитися на осмішення. Їй вторують через різні обставини — свідомо і несвідомо — сателіти та різні Уґанди, Сирії чи там Єгипти тощо. Пригадаймо, що коли в р. 1965 президент Айзенгавер вислав був 2 курені морської піхоти на прохання президента Ливану Шамуна, то Москва кричала про агресію на весь світ, а головне вже кричала, що «йдуть кораблі з допомогою ливанським партизанам із тисячами охотників». Ніхто ані кораблів, ані охотників не бачив. Навпаки, втихомирені ливанці вибрали на нового президента про-західнього генерала Фауда Чеюба. Мабуть, і війну у В'єтнамі було б скінчено в коротшім часі, якщо б американський уряд не рахувався б із «світовою опі-

нією», то вже, мабуть, Москва «гостила б» у себе на постійне Го ЧіМіня. С. Алсоп наводить історичні приклади, коли згідно з помилковою опінією генералів війна мала б тривати коротко, але в дійсності тяглася роками.

Уважаємо, що — мабуть, — за стан речей у В'єтнамі треба б винувати американське командування в Сайґоні — генерала Вестморленда, що, здається, більше рахувався із «світовою опінією» не тільки комуністів, але й своїх рідних «голубів», зокрема опінією сенаторів Фулбрайта і Р. Кеннеді. Він чи не переочив «несподіванки і заскочення» на оперативному фронті, та боявся їх на політичних фронтах, на внутрішньому і зовнішньому. А це, здається, відповідно відбилося на логіці речей — воєнних. З свого боку, кол. секретар оборони МекНамара впродовж довгих років годував суспільство наївно-оптимістичними запевненнями, а може і сам в те вірив, про успіхи та скоре закінчення війни.

Мабуть, нема потреби робити таємницю з того, що кілька місяців тому на конкретні запити конґресмена стейту Нью Джерзі Ф. Томпсона про оцінку положення у В'єтнамі, ми вважали за доцільне подати свої скромні критичні уваги, зокрема ствердити, що «в партизанській війні ворога нема і він є скрізь», але що всеж при такій знаменитій перевазі збройних сил союзників під кожним оглядом «існують можливості переможного закінчення війни на протязі 1 - 2 років без потреби з позиції сили схиляти голову перед позицією збройного терору і брехливої пропаґанди червоних імперіялістів».

Кінчаючи свої експресії на адресу генералів С. Алсоп всеж уважав за конечне зробити і реверанс на їхню адресу — «часом генерали мають рацію». І тут між іншим він похвалив генерала Д. МекАртура, який «не обіцяв короткої війни в Кореї, але аж до Різдва 1950 р.» С. Алсоп навіть готовий, всупереч своїй тезі, признатися до того, що журналісти і публіцисти, як і взагалі всі люди цивільного стану можуть «більше помилятися в справах війни ніж генерали». І вбачає лихо в тім лише, що цивільні президенти, які є відповідальні перед народом, чи його репрезентантами, мусять довіряти своїм генералам через принцип або життєву практику, що «фахівці-генерали не повинні в справах військових чи воєнних помилятися», бо ж на його думку «не можуть правники помилятися в справах юридичних». На нашу думку аналогія зовсім не відповідна, бо одні й другі є людьми, а від тисячоліть є незмінною теза «гуманум ерраре ест». І справді, щодо генералів, то ж їм доводиться мати діло з великою масою елементів, що впливають на рішення, а не лише з буквою закону та хоч би ще й психікою людини. Генерал має перед собою у певній мірі темряву, густу темряву. Воєнна наука вчить, що кожний командир, тим більше генерал, мусить своє рішення оперти на певних — але якже завжди непевних — даних: **дані про ворога** — а ті дані менше

щодо кількости, але багато більше щодо якости можуть бути хибні (психічне наставлення, випливаюче з патріотизму, вишкіл для воєн різного роду, часу тривання війни, наземної конфіґурації, атмосферичних умовин, матеріяльного забезпечення, фізичного стану тощо); **обрахунку даних про власні можливості** — в такім самім розмірі, як вище про ворога; **обрахунок даних для кожної окремої операції в часі** — день, ніч, тиждень, місяць тощо; **обрахунок пристосування до теренових обставин** в тактичному, оперативному чи стратегічному аспектах; нарешті, що на війні мабуть **найголовніше — це передбачення різних несподіванок,** щоб не дати ворогові можливости заскочити — в цьому випадку для всіх військовиків є сильно повчальним прикладом ізраїльсько-арабська війна з червня 1967. Належить підкреслити, що наведені й, зрештою, добре знані не тільки військовикам наукові тези актуальні так в офензивних операціях, як і дефензивних.

Буде ще, мабуть, доцільним підкреслити, що ставлені до генералів вимоги, до яких треба б зарахувати талановитість, є напевно більшими, ніж вимоги до публіцистів і журналістів, яким вільно все критикувати, які беруть на себе сміливість накидати суспільству свою не все оправдану і обґрутовану опінію. Генерал знає, що від його рішення, або його авторитетної поради залежить доля соток, тисяч своїх і чужих людей, часом доля народу. Він повинен до того бути інтелектуально і психологічно готовий. Відповідальність, почуття відповідальности вимагають від нього розважности, глибокої призадуми над «за» і «проти», на що не все є час, зокрема в обставинах війни. Діяльність генерала, зокрема в обставинах модерної війни, мусить мати глибоке наукове підложжя.

І всеж, військова наука на підставі студій тисячолітнього досвіду прийняла остаточно сформалізовану видатним мислителем, теоретиком військового мистецтва німецьким генералом, що присвятив своє життя тим студіям, генералом Карлом фон Кляузевіцом, тезу «політика керує військовістю», себто не генерали, але уряд дає напрямні для всіх мілітарних проблем даної держави, залишаючи генералам право оцінки політичного рішення і практичного виконання. Коли генерал неґативно оцінить дану йому політичну директиву, він має право відмовитися від виконання її, якщо це колідує з його переконанням і сумлінням.

Наполеон в своїх спогадах — аджеж він був одним з найгеніяльніших полководців у історії людства — написав, що він почував себе перед рішенням напередодні кожної битви, як вагітна жінка в критичній хвилині.

У ретроаспекті історії людства бачимо, що в переважаючій більшості мілітарних світових подій, політика була завжди тісно пов'язана з воєнним виконанням в особах державного проводу. Тепер ширина і

глибина державних проблем нашого часу змусила поділити обов'язки. Імператори, королі, царі, герцоги, князі і т. п. мали можливість і право, не іґноруючи порад досвідчених дорадників, рішати і проводити виконанням рішення. Починаючи — в короткім зарисі від Гектора, через Мільтіяда, Темістокля, Перикля, Епамінонда, Олександра Македонського, Ганнібала, Юлія Цезаря, Карла Великого, Святослава, Джінґісхана, Ґустава Адольфа, Сулеймана Блискучого, Яна Соб'еского, (Карла XII зараховуємо лише до великих тактиків, але марних королів), Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Фридриха Великого, Петра І, Наполеона і т. д. — всі вони рішали про політичні проблеми і мілітарне їх виконання.

Чи переможці в різних світових воєнних катаклізмах спиралися на власних творчих спонуках чи на порадах дорадників, про це вичерпних слідів, за деякими вийнятками, в історичних пам'ятниках воєнного мистецтва не маємо. Наведені нами скромні свідчення далеко не вичерпують проблеми «помилених» генералів.

СВЯТКУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ У БЕЛЬГІЇ

Мала українська громада у Бельгії відсвяткувала 50-річчя Української Національної Революції концертом в Лієж 18 лютого 1968 р. На світлині хор під орудою інж. Гайдамахи

Микола Битинський

Українські військові відзнаки

(Продовження)

Третя категорія відзнак, як було вже зазначено, репрезентується другорядною групою знаків, з яких найзначнішими вважається **Пропам'ятні відзнаки,** звичайно встановлені чи схвалені урядово за якусь військову подію — чи із значнішою ювілейною датою, чи перебування в довшій кампанії, чи, нарешті, як нагорода за довшу бездоганну службу. Цей рід пропам'ятних відзнак здійснюється у вигляді медалів також звичайно на орденських стрічках, але не власних, а запозичених з якогось ордена. На місці зауваження: не переплутувати з воєнною американською медаллю, яка видається за різні бойові заслуги й дорівнюється значенням до ордена.

Нормальні ж **пропам'ятні відзнаки це найчастіш пам'яткові відзначення групових спільних службових, або й бойових діянь, у складі менших формацій** із структури більших і ширших воєнних з'єднань у загальній побудові збройних сил. Це взагалі — значки полків (навіть подекуди й куренів), бриґад, дивізій, корпусів, службових установ і т. п. Вони мають багаті різноманітні форми, наподоблюють інколи навіть вигляд орденських хрестів і завішуються на стрічках, проте значення орденських відзнак не мають, **бо встановлюються вони не верховною державною владою, не затверджуються законами, а постають, так би мовити, приватно, бо тільки з волі льокальних воєнних начальників,** або інколи й за спільним рішенням тісного **якогось вояцького колективу.** Зрозуміло, що таке встановлювання групових пропам'ятних відзнак правно діє лише у внутрішньому обсягу певних обмежених груп, постанови яких і статути не зобов'язують інших рівнорядних груп, не кажучи вже про неважність їхніх постанов для вищих формацій.

Пропам'ятні відзнаки, так само, як і відзнаки вищих категорій, розрізнюються між собою за змістом і за формою, а також і способом засвоєного ними ношення. За щойно згаданою групою пропам'ятних відзнак різних військових формацій услід ідуть подібні дещо до них відзнаки вояцьких корпорацій і товариств та союзів — воєнно-історичних, стрілецьких, воєнно-наукових студій, фехтувальних гуртів, різних військових курсів, тощо. Це все відзнаки гурткові. Однак, при тому мають місце серед пропам'ятних військових відзнак ще й специфічні відзнаки індивідуальні, як ось знаки освітні, видавані за закінчення військових старшинських шкіл, військових академій та інших вищих військових інституцій; до них з правила долучуються ще й значки вищих цивільних

високих шкіл — університетів, академій, інститутів і т. п. Ці останні з огляду на свою загальну високу моральну якість, удостоюються почесного місця на вояцькому мундирі (уніформі).

Всі, щойно згадані пропам'ятні відзнаки, способом ношення значно відрізняються від відзнак вищих категорій. Вони не завішуються на мундир ніякими стрічками, а прикріплюються до нього зі споду шрубками. Місце на мундирі групові відзнаки, мають на грудях з лівого боку під фронтом орденів й орденських відзнак і розкладаються по поземій лінії від середини грудей доліва, або іншим способом уміщуються по лінії прямовісній за старшинством значення один під другим; на цивільному одягу цього роду відзнаки здебільша вміщуються на вилозі піджака в указаному порядку. Знаки **освітні** і на мундирі, і на цивільному одягу мають **окреме** місце для ношення: вони прикріплюються з **правого боку грудей** за порядком старшинства один під одним, причому знак військових академій та інших вищих військових освітніх установ має старшинство перед відзнаками цивільними.

Гідностева послідовність (єрархія) військових українських відзнак

В попередніх розділах з'ясовано засадничі всебічні властивості військових нагородних і інших подібних відзнак, опертих на історії виникнення і довгочасного розвитку їх та на основі витворених внаслідку того твердих традицій. І ось тепер, взявши до уваги оту довголітню обосновану на міцних традиціях практику в правильному користуванні військовими відзнаками, можемо вже й ми застосувати в себе ті раціональні поучні приклади для встановлення, нарешті, й у себе військово-знакового порядку, щоб витягнути цю справу із згаданого на початку статті хаосу. Також на початку згадувалося вже й про те, що в цьому напрямі були вже й реальні спроби п. О. Городиського, який на цю тему надрукував відповідну статтю в мюнхенських «Вістях» ч. 121. В тій статті згадано майже всі існуючі в нас нагородні відзнаки категорії орденських, а також і головні пропам'ятні відзнаки, однак гідностевий послідовний їх порядок за старшинством, як також і спосіб їхнього ношення на грудях, означено **хибно і мильно сбгрутовано.** Це тому, що на нашу думку, **не визначено одного, важливого й підставового для всіх принципу чергування тих відзнак і не подано достатньої аргументації щодо правної й знакової ваги їх символіки.**

На свою власну довільну думку п. О. Городиський уложив такий порядок старшинства (єрархії) українських нагородних відзнак, безпідставно перемішавши їх з відзнаками пропам'ятними: на **першому** місці він установив Орден Залізного Хреста; **другою** з черги мала б бути пропам'ятна медаля для учасників бою під Бродами; **третє й четверте**

місце мали б займати пропам'ятні хрести УСС-ів — один виданий ще Бойовою Управою у Відні, а другий т. зв. «Мазепинський Хрест», виданий 1940 у Кракові; **п'ятим** повинен би бути Хрест Залізного Хреста III-ої Залізної стріл. дивізії; **шосте** місце займав би Хрест Симона Петлюри; **сьоме** місце мав би Хрест УГА (Українська Галицька Армія); **восьмим** з черги мав би бути т. зв. Хрест Директорії (Макаренка) — так означив цю відзнаку сам Городиський; **дев'ятим** враховано Пропам'ятний Хрест Галицької дивізії; **десятою** з черги пропонується Пропам'ятна медаля з нагоди 10-тих роковин Самостійности; **одинадцяту** чергу займав би Пропам'ятний Воєнний Хрест УНРади. Цей хрест передбачений для майбутніх українських вояків; **дванадцятою** мала б бути Медаля св. Архистратига Михаїла для вояків Галицької дивізії в 20-ті роковини створення дивізії; **останнім** з черги відзначенням мав би бути пропам'ятний Хрест УСС, виданий Об'єднанням бувших вояків українців в Америці. Всі, вищезазначені відзнаки О. Городиський назагал схарактеризував так, що вони, крім Залізного Хреста являються пропам'ятними, і ніякими орденами, а тому уживати для них очеркнення «ордени», є і неповажно й нефахово. До поданого тут реєстру відзнак, що їх О. Городиський означив, як «звісні», себто прикріплені на **груди** на стрічках, він же долучає ще цілий ряд т. зв. **нагрудних** відзнак (в суті: плутанина термінів), які розподіляє так: 1. Комбатантський Хрест, т. зв. краківського видання 1940 р., який відновлено було двома ривалізуючими комбатантськими організаціями після 1945 р. в Німеччині; 2. Спільна Юнацька Школа (1918 - 1919) — відзнака для всіх учасників старшинської школи в Кам'янці Подільському; 3. Відзнака VI-ої Січової стрілецької дивізії — «золота» для старшин і «срібна» для підстаршин і стрільців; 4. Дуже рідкісна відзнака Ради Київських ССів; 5. Еліпсоїдна відзнака кол. Леґіону полк. Р. Сушка 1939 р.; 6. Відзнака Дружини Українських Націоналістів; 7. Бойові індивідуальні відзначення для вояків УПА, затверджені УГВР. (Таке бойове відзначення носиться як **перше** — визначає сам автор).

Отже, як бачимо, виявляється повний безпорядок у розумінні й означуванні **правної** й **символічної** ваги знаків, а від цього й хибно означувані їхні чергові місця. Бо ж і справді деякі відзнаки невідомо чому локального походження поставлено перед тими, які встановлено **вищою державною владою і затверджено законами;** або ще групові відзнаки окремих **підрядних** військових частин йдуть попереду групових відзнак великих **надрядних,** структурно закінчених воєнних формацій, прикл. армій; не встановлено ясної границі й черги пропам'ятних відзнак між тими українськими частинами, що орудували в складі українських збройних сил і тими, що працювали в чужинецьких формаціях; неточно ви-

яснено дефінітивні різниці в поняттях нагород індивідуальної й групової та їхньої градуації. Словом, зовсім не подано необхідних важливих принципів, з яких можна виводити один спільний критерій для справедливої оцінки властивостей усіх, клясифікованих вище знаків. Ми ж супроти того якраз і пропонуємо оперти чергування військових відзнак за їхніми гідностевими прикметами на твердих традиційних принципах поділу їх на засадничі категорії, усталені в цій статті вище. Це ось і буде тією спільною міркою, тим загальним критерієм, за допомогою якого тільки й можна вивести якийсь порядок.

На таких засадах і представляється ось тут уложений новий реєстр українських військових нагородних відзнак та інших другорядних відзнак.

Безперечно, найпершим в ряді наших нагородних відзнак є «Залізний Хрест» за Зимовий Похід Армії УНР у запілля ворога 1919-1920 років. Отже це нагородний знак груповий за великий колективний подвиг, довершений у надзвичайно тяжких умовинах у самій гущі ворога в піврічній боротьбі на два фронти проти червоних і білих москвинів. Такого роду вийняткова широка геройська воєнна операція з численними маршрутами й бойовими діями у всебічному ворожому оточенні є взагалі дуже рідким явищем навіть у всесвітній воєнній історії, а в нашій визвольній боротьбі Зимовий Похід війська УНР є рідким незаперечним Анабазисом рідної воєнної історії. І зрозуміло, що за таку надзвичайно бойову чинність нагородою міг би бути лише високий орден. Якби до того часу в Українському Державному Війську існували індивідуальні знаки-ордени, то якимсь з них були б безсумнівно нагороджені всі учасники славного Зимового Походу під проводом генерала Михайла Омеляновича Павленка за історичними аналогічними прикладами інших армій світу. Коли ж такого ордена під рукою не було, то встановлено було законно владою УНР рівне йому відзначення — групової нагороди під назвою «Залізного Хреста». А вже нещодавно через заходи Головної Орденської Ради (капітули), щоб зо смертю останнього лицаря Хреста, орден не вигас, законом УНРади «Залізного Хреста» проголошено загальним постійним орденом усього Війська УНР.

Вслід за цим орденом маємо розглянути за чергою дальші воєнні нагороди за такі видатні події, які в суті речі змістом, формою і значенням наближуються до згаданого Зимового Походу, а в історії збройної боротьби України являють зовсім особливий тип групових подвигів. Це передовсім мається на увазі такі широко закроєні в часі та в просторі стратегічні акції з низкою пов'язаних походів і з масою бойових епізодів, які в історії України можуть розглядатися комплектно, як одно тягле явище вроді славної **геройської епопеї,** вийняткової й неповторної в нових

часах українського національного здвигу. Така могутня епопея якраз і створилася в добі боротьби українського війська під проводом Головного Отамана Симона Петлюри в роках 1917 - 1921 на розлеглих обширах України від східніх до західніх і від північних до південних границь. Так ось на вічне означення цієї величньої для всіх учасників її епопеї і створено **законом УНР вже в екзилю «Хрест Симона Петлюри»,** який цілком дорівнюється орденові, однак тому, що всеж він є знаком не індивідуальним, а специфічно груповим то і належить до категорії орденських відзнак, що в єрархії нагородних знаків займають друге по орденах місце. На цій підставі «Хрест Симона Петлюри» у фронті українських відзнак на грудях займає друге місце зараз же по ордені «Залізного Хреста».

Третій з черги теж у характері орденської відзнаки є «Воєнний Хрест» для всіх учасників Визвольної Боротьби за всі періоди її тривання, включаючи діяння різнородних збройних з'єднань на всіх просторах України як реґулярних армій, так і численних партизанських загонів. Для увіковічнення цієї титанічної боротьби в новій воєнній історії України «Воєнний Хрест» **визнано спадковим,** т. т. **з правом ношення на грудях в ряді родових поколінь всіма нащадками** нагороджених хрестом учасників цієї також знаменної епопеї боротьби. При хресті видається спеціяльна грамота, в якій кожночасний власник хреста відзначає передачу його свому наступникові. Це, здається, чи не єдина в світі нагородна групова відзнака, функції якої не вигасають і в дальніх поколіннях, як передбачено статутом її.

Всі три згадані нагородні відзнаки встановлені **Зверхнім Урядом Української Держави, затверджені відповідними законами і вважаються важливими державними регаліями.** «Залізний Хрест» установив Головний Отаман С. Петлюра; «Хрест Симона Петлюри» встановив Президент Андрій Лівицький; «Воєнний Хрест» установив Президент Степан Витвицький. Уділювання названих відзнак переводилося через схвалені законами Орденські й Головні Гонорові Ради т.т. **правні установи** — традиційні капітули, і тому не можна нікому свавільно відтискати їх на якесь другорядне місце, бо вони мають **всі підстави займати якраз перші місця** в системі наших нагородних знаків.

Не менш важливе значення має й групова нагорода — «Хрест Галицької Армії», хоч установлення його з правного боку не так чітко означено, як попередні орденські відзнаки, бо відзнака Галицької Армії не затверджена ніяким державним актом, а встановлена лише наказом Вищого Командного керівництва армії, щоправда разом із створеною ним же капітулою відзнаки. Проте, за змістом своєї внутрішньої символіки, як високої групової нагороди за видатні бойові діяння і, взагалі,

воєнні заслуги, довершені великим всеобсяжним колективом на широких просторах України, Галицький Хрест вповні дорівнює трьом згаданим орденським відзнакам і в ряді їх займає четверте почесне місце.

Всі ці, названі тут за старшинством відзнаки, носяться на грудях за порядком від середини грудей до лівого плеча мундира (над кишенею френча), прикріплені пристійно на своїх власних орденських стрічках у ряд, або зчіплені стрічками на одній (для зручности), спільній т. зв. «колодці». Мініятюрок цих відзнак при такому випадку вже не слід носити.

Слід тут згадати й таке: трапляється інколи, що старші віком ветерани мають чужі заслужені воєнні ордени, уділені їм ще з часів 1-ої Світової війни за виявлені особисто бойові заслуги специфічні відзнаки «За хоробрість» чи за якийсь відмінний видатний воєнний подвиг. З таких відзнак, наприклад, в Армії УНР військовим наказом засвоєно й дозволено носити тільки високі суто бойові колишні російські нагороди: «Хрест св. Юрія» 4-го степеня і, «Хрест св. Володимира» звичайно 4-го степ. і «Золоту Юріївську Зброю» та т. зв. «Анненську» зброю. В останніх випадках та зброя виявлялася головно у темляках (нав'язаних на руків'ях шабель орденських стрічках — св. Юрія і св. Анни 4-го степ). Інші всі російські ордени покасовано. За повищим прикладом в українському війську дозволено носити бойові ордени й інших держав: австрійський Хрест св. Терезії, французький орден Почесного легіону, англійський орден Бані, польський Віртуті Мілітарі і т.п. Всі ці чужі відзнаки у фронті наших орденських відзнак носяться на грудях на самому кінці за нашими відзнаками. Коли ж хтось з наших вояків має ордени тієї країни, де в той час перебуває, то їх треба вміщати попереду всіх інших відзнак.

(Далі буде)

Осип Станімір
Сотник УГА

ВЕЛИКДЕНЬ ПІД БОЛЬШЕВИКАМИ 1920 Р.

Уривок із книжки «Моя участь у Визвольних Змаганнях 1917—1920»

Дня 11-го квітня 1920 р., вчасним ранком всі стрільці і старшини немов на команду, рушили на майдан під церкву, де о. Євген Гаврилюк, бувший польовий духовник 8-мої самбірської бриґади, на власну відповідальність правив Воскресну Утреню і Службу Божу. Ударили дзвони, понеслось грімке «Плотію» та «Христос Воскрес». Військо і місцеве населення злилось разом в одну велику громаду і набожно співали воскресні пісні. По Службі Божій о. Гаврилюк виголосив зворушливу проповідь зі святочними побажаннями. Всі слухали з напруженням, здержуючи сльози, що так і котились по обгорілих й вимучених вояцьких обличчях. Я стояв зворушений докраю. Нараз хтось легко штовхнув мене в рам'я, а оглянувшись я запримітив бриґадного ордонанса, що давав мені якийсь незрозумілий знак. Ми вийшли з натовпу, а ординанс відізвався до мене півголосом: «Пане сотник, вас кличе якийсь комісар, що приїхав з Києва». Скорим кроком ми подались в сторону бриґадної команди. Нам на зустріч вийшов незнаний мені комісар в товаристві бриґадного політкома тов. Замори, а вказуючи рукою на непроглядну масу людей під церквою закричав несамовито: «Товариш Комбриґ, я вас віддам під суд! Був приказ відіслати всіх попів до Києва, а ви цього не виконали. Тепер погляньте, що зробив піп зі стрільцями і цілим селом — це ж прямо бунт!». У відповідь на це, я стримано, але піднесеним голосом сказав: «Не мене, але вас, комісарів належить віддати під суд!» А вказуючи на церкву, продовжав: «Це ж найкращий доказ, що ви — комісари варті враз з цілим політкомом, коли один нужденний піп потрапив забрати вам всіх людей! Моє діло фронт і стратегія, і за це я відповідаю, — ваше діло, політичне виховання бриґади! А як ви вив'язались зі свого завдання, найліпше вказує цей наш Великдень під церквою! Отже не мене, а вас-комісарів належить віддати під суд!» Так заскочений комісар здурнів, замнявся, щось ніби оправдував себе й мене, але вже більше не грозив. Ми розійшлись посднані, як годилось на Великдень.

М. Прасіцький

Ліквідаційна комісія російського фронту

В часі першої світової війни російський уряд поділив свій довжелезний фронт на частини і назвав їх відповідними до свого місця розташування, назвами. Нас українців найбільше цікавив і цікавить південно-західній фронт, бо він своїм відтинком займав всеціло українську територію і був спрямований проти Австро-Угорщини. Тут не місце зупинятися над бойовими операціями цього фронту, що відбувалися там протягом понад трирічної першої світової війни, тим паче, що вони описані в окремих творах військово історичної літератури. Зате цікаво, що в споминах українських військовиків трудно знайти згадку, де поділося військове майно південно-західнього фронту. А справа дуже цікава і шкода, що досі нікому не впало на думку висвітлити цю прикру справу. Можливо тому, що вона, як я назвав — прикра.

З нагоди різних роковин нашої визвольної боротьби варта би трохи обережніше говорити про недостачу виряду для нашої армії. Очевидно, ті запаси не могли вповні заспокоїти потреб армії в цілості, але, у великій мірі могли причинитися до того. Не можу подавати докладних даних, бо я в Ліквідаційній Комісії не займав ніякого визначного становища і не маю під рукою документів про дії тієї Комісії, а все нижче подане спирається виключно на моїх спостереженнях, що можуть кинути жмут світла на невдале господарювання тодішнім величезним, багатомільйоновим майном.

В осени 1917 року, коли фронт почав валитися і врешті цілком заломився, розгукана революцією «солдатеска» самоздемобілізувалася і, покидаючи фронт, залишила на місцях постою величезну кількість всілякого цінного майна. Тимчасове революційне правительство, бажаючи зберегти це майно для державних потреб, покликало до життя Ліквідаційну Комісію, якої завданням було постягати все разом, розділити по відповідних базах, зінвентаризувати, належно забезпечити і провадити над тим майном потрібний надзір та охорону. Слід завважити, що тодішня прифронтова смуга була завалена складами різних типів, в яких зберігалося цінне майно: від голки й нитки починаючи, а на важких герматах з амуніцією кінчаючи. Самозрозуміло, що після постання Української держави це майно стало власністю нашої держави.

На жаль весь керуючий апарат тієї Комісії на початку складався коли не в цілості то в переважній більшості з ворожого нам елементу, різної масти московських зайд, що хоронилися тоді на наших землях від збунтованої і розгуканої черні. Очолював ту Комісію капітан Сперанський, военний інвалід, відомий на тому терені москаль-українолжер,

який ненавидів усе, що українське. Очевидно, та Комісія виразно діяла на шкоду молодої української держави. За головування капітана Сперанського, особливо від часу проголошення 4-го Універсалу, почалася «правдива» ліквідація. Здавалося, що багатюща «матушка Росія» на довший час забезпечена різнородними запасами, але насправді виявилося щось протилежне. Брак інтелігентських та взагалі фахових сил спричинив великий клопіт не лише в харчовій ділянці, а в усіх галузях виробництва для щоденного вжитку, зокрема мануфактури. І ось, в таких умовинах, залишеного військового майна не зінвентаризували, бо воно відпливало «на боки» і попадало до рук різнородних спекулянтів, що продавали його між населенням, заробляючи казкові суми. Все ж, того майна було так багато, що заповнювало численні склади. Отже, в обличчі такої ганебної господарки кап. Сперанського, виникла пекуча потреба вкоротити сваволю нахабного, ворожого елементу і не допустити до дальшого розбазарювання державного майна. Тому, місцеві провідники Української Народньої Республіки постаралися замінити кап. Сперанського кап. Івановим, що хоч також був москалем, але набагато скромнішим і до того фаховою людиною. На помічника призначено йому інженера К., нашу людину, а завідуючих складами (магазинами) замінено так само українцями, за вийнятком аптечного складу, бо не було тоді фахівця-українця; тому ведення того складу доручено жінці, фармацевтці Анісімовій, а зверхній нагляд обняв лікар д-р Казін. Це був зукраїнізований грек, відданий тілом і душею українській справі.

І ось, в половині січня 1918 року, одержавши від начальника Київської воєнної округи призначення до Ромен на Полтавщині, куди на жаль, я вже не міг дістатися, бо там уже були большевики, з конечности сновигав по місті Києві з моїм шкільним товаришем З., що мав таке саме призначення. Надивившись на збіговисько московських офіцерів, які в тому часі шукали захисту на Україні, байдуже, що наскрізь були вороже наставлені до неї, були згіршені тим явищем і за порадою наших знайомих вирішили вернутися до дому та перечекати той скрутний час аж настане можливість виконати одержаний наказ. Їхали ми в одному напрямі, через Жмеринку до м. Могилева над Дністром. Тут ми розлучилися. Він поїхав до батьків у Басарабію, а я залишився у свояків у Могилеві. Вони затримали мене в себе та переконали, що під цю пору найкраще залишитися в місті і включитися в якусь відродженську діяльність, як нидіти десь там у сільській закутині. Я охоче погодився з їхніми виводами і не надумуючись довго, отаборився в їхньому гостинному домі. А будучи військовиком, негайно зголосився у повітового військового начальника, який після царської спадщини далі провадив евіденцію всіх військових частин та військовиків перебуваючих на терені

його повіту. Незабаром, дістав я від нього призначення до Ліквідаційної Комісії. Мене приділено до канцелярії аптечного складу. Аптечним складом завідувала, як уже згадано, фармацевтка Анісімова, московка, дуже енергійна, проворна і хитра особа, яка знала своє діло. Вона окружила себе своїми людьми москалями або симпатизуючими їм і робила напевно різні «махінації» на нашу некористь. Та все це було вміло і зручно роблено так, що до нічого не можна було присікатися. Щойно згодом надіслано з Києва двох українців, ніби фахових людей, бо шкільних фельчерів в особах: Б. і В. З першого не було жадної потіхи, бо він цікавився і займався лише собою, як нам здавалося, а другий — був ще молодий і мало досвідчений, так, що з ним можна було зробити що подобалось.

На складі переважали тоді хірургічні інструменти, бо не було великого попиту на них. Натомість ліки та перев'язочний матеріял були в обмеженій кількості. В часі господарювання кап. Сперанського, велика кількість їх встигла десь зникнути. Спроби у відзисканні зниклого майна чи потягнення спричинників до відповідальности, були ударемнені, бо не було незаперечних доказів. Взагалі, це був революційний час і кожний відважніший та спритніший, під «плащиком» революції робив, що хотів і то в більшості недозволені християнською мораллю речі. Такий виїмковий час не залишився без шкідливого впливу і на українській адміністрації, яка так само не завжди і на кожному місці була без закиду. І тепер траплялися випадки розтрати державного майна хоч і в далеко меншій мірі, але завдяки непевній ситуації залишилися без ніякого покарання винних. Робилося це за допомогою неточного інвентаризування, або упозорованих грабункових нападів, після яких неможливо було устійнити, скільки чого було і скільки пропало. Кінчалося все на складенні акту (протоколу) залишеного майна, який також не завжди був докладний. А що на тому терені влада часто змінялася, то під той «шумок» найлегше було робити всякі недозволені речі несумлінними особами. Сліди такої нездорової господарки відбивалися на населенню міста. З приводу недостачі артикулів першої потреби всі предмети вироблені з полотна, сукна, скіри чи навіть з марлі (ґази) мали величезний попит, не дивлячись на те, що ці предмети були явно військового походження. Споживачі, яким пощастило дістати в якийнебудь спосіб таку військову річ, вміло її використовували і пристосовували до цивільних потреб. Про кількість збутого майна «на ліво» тяжко сказати, але, що воно дійсно було і то великих розмірів, це незаперечна правда.

Пригадую собі один випадок, що стався, здається, весною чи з початком літа 1919 р., коли то большевики, прийшовши до влади, задумали використати це майно для себе. В тій цілі прислали з Вінниці до

Могилева свого уповноваженого інж. С., щоб він усе цінніше негайно вивіз до Вінниці. У мене тоді склалося враження, що інж. С. не був большевиком з переконання, але, якраз тому, тим більше старався перевиконати розпорядження своїх наказодавців. Не знаю, що саме брав з інших складів, але, що вибрав з аптечного — дещо пригадую. В першу чергу він зажадав видачі всього запасу кокаїни, яка в тому часі мала величезний попит і цінилася, як то кажуть, на вагу золота. Але, на жаль чи щастя, того артикулу на складі був лише невеличкий запас, який він поквапно схопив і відложив на бік. Кокаїни дійсно не було більше, бо попередники встигли вже зробити з нею добрий «ґешефт». В революційний час, уживання кокаїни, було дуже модне в кругах молодих військовиків і вважалося «бон-тоном». А вже найбільше вживали її чекісти. Без кокаїни не відбувалася ніяка екзекуція. Це, так би мовити, для підбадьорення.

Після розчарування інж. С., що сподіваної кількости кокаїни він не дістав, він почав забирати потрібніші і цінніші ліки та майже ввесь перев'язочний матеріял. А коли ті артикули були вичерпані, почав брати все, що під руки попало, а в тому і кільканадцять ґарнітурів хірургічних інструментів. Робив це все поквапно, бо в місті вже кружляли поголоски про недалеку зміну влади. Отже, поспішав. Та в тому поспіху несподівано натрапив на деяку кількість «гусаків» (міра рідини — приблизно 1 ґальон) чистого алькоголю 96°. На вид такого «скарбу» в тодішньому часі, йому засвітилися очі і він на деякий час просто отетерів. По короткій надумі, мабуть вирішив той алькоголь не вписувати до фактури, але роздав його всім приявним службовикам по одному «гусакові», а решту забрав собі. І на тому закінчив свій очевидний грабунок, назбиравши того майна добрий вагон. Чергового дня, все відложене інж. С. майно забрано на фіри, відставлено на залізничну станцію і завантажено до вагонів, де вже було наладовано інші вагони військовим майном з інших складів. Назбиралося того майна з 10 вагонів і негайно відправлено до Вінниці. Одначе, в недовгому часі, ми довідалися, що той поїзд не доїхав до місця свого призначення, а в катастрофі злетів із залізничного насипу, де зовсім розбився, а все добро було змішане. Казали, що ту катастрофу спричинили українські повстанці. Після цього, зараз же, події покотилися так, що я був змушений залишити свою працю в Комісії і висмикнутися большевикам з рук з м. Могилева, не маючи навіть часу використати алькогольний дарунок інж. С.

Філядельфія, в квітні 1965 р.

В. Кедровський

Українізовані частини і регулярна армія

Сприводу українізації частин російської армії в 1917 р. створено багато мітів. Спробую в коротких словах з'ясувати стан українізації. Обчисляють, що в російській армії було в 1917 році українського територіяльного-етнографічного елементу коло 8 мільйонів. В часи революції зголосилося до українізованих частин майже 4 мільйони вояків, що визнали себе українцями й прагнули творити свої окремі українізовані частини в складі російської армії.

Українізації в армії противилися Тимчасовий російський уряд, все вище командування збройними силами Росії, всі російські, так звані, революційні організації, все російське старшинство й, нарешті, самі салдати москалі, малороси та інші прихильники неподільности російської імперії. Тому українізація відбувалася в дуже тяжких обставинах, стрічаючи на кожному кроці ворожий об'єднаний фронт русоцентристів.

За пляном Центральної Ради та Українського Військового Ґенерального Комітету основою для українізації армії було переведення в першу чергу українізації всіх залог в Україні, особливо тих запасних полків, що мали поповнювати на фронті частини військ, призначені для українізації. Російський уряд та командування армією противилися українізації залог в Україні. Коли прибували з-поза України зукраїнізовані маршові роти (сотні), то їх якнайскорше відправляли на фронт, часто навіть не давши їм відповідно підготовитися до бойових операцій.

Мільйони вояків російської армії, що була розташована на протинімецькому й протиавстрійському фронтах та на всій території України поволі цілком дезорганізувалися і розкладалися. Цей процес набрав масового й стихійного характеру, коли большевицький «ґлавковерх» А. Криленко захопив владу в головній ставці командування російською армією та видав наказ про розпорошення українізованих частин, себто насправді проголосив війну проти всіх проявів українства в армії. Про це писав у військово-літературному журналі «Табор» (число 14, 1927) начальник штабу 16-ої українізованої дивізії полковник генерального штабу Б. Сулківський. Він, як безпосередній свідок розкладу російської армії, дослівно пише так:

«Після захоплення Ставки «ґлавковерхом» А. Криленком за допомогою відділів матросів — «краси і гордости революції» — розруха й розклад фронту набірають пекельного розміру. Озвірілі салдацькі маси, стративши, що було людського, займаються полюванням на своїх бувших старшин та братаються з ворогом, якому за горілку та інші на-

пої продають борошно, хліб, сало, мило і зброю — кулемети та гармати. Розпродавши або знищивши все «казенне» добро, цілі маси спішать до дому, аби не проґавити моменту поділу землі. По дорозі кидають решту майна, грабують все, що тільки можна і нищать, чого ще не знищено попередньою хвилею... Транспорт, що за часів війни і так значно знищився, тепер остаточно розладжується. Залізниці не можуть правильно функціонувати — цьому перешкоджають знову таки салдати, що забірають потяги для себе, для руху до дому. Підвоз до фронту необхідних речей припиняється, а місцеві засоби або вже вичерпані, або знову ж таки знищені. Фронтові загрожує голод.

«Одначе навіть у цих страшних обставинах у 2-му Січовому Запоріжському корпусі ще панує відносний лад: козаки повнять службу, не втікають самовільно масово до дому. Мало того, корпус ще бореться з большевиками. Коли штаб XI армії, що стояв в Старо-Константинові, захоплюють большевики, від корпусу вислано два полки; ці полки допомагають розігнати большевиків і українізують штаб. Коли у Волочиську, в районі 5-го армійського корпусу виникли заворушення і різня старшин, яка потім перейшла в грабунки мирного населення, туди теж було послано з корпусу два полки для привернення ладу. Нераз доводилося висилати «спеціяльні експедиції» до сусідніх корпусів, коли збольшевичена маса починала розправу з нечисленними тамошніми українцями».

Подібні події відбувалися на всій території України, що унеможливлювало концентрувати певні українізовані частини так, щоб з них організувати реґулярну армію. Всі залізниці були забруджені розбешганими російськими військами, а тому з боєм доводилося українізованим частинам здобувати собі вагони та паротяги для переїзду в призначені їм місця. Це все страшенне томило й хвилювало українізовані частини, зморювало їх і нарешті деморалізувало. Найліпше зорганізовані українізовані частини знаходилися поза межами України, бо там російська влада не так перешкоджала українізації, як в Україні, де вона боялася допустити до створення української реґулярної армії.

Ті українізовані частини, що були розкидані на фронтах поза Україною та в містах на корінно-московській території не могли організовано дістатися в Україну. Московські війська обеззброювали їх, використовуючи те, що українці були завантажені у вагонах, тому й не були боєздатними. Їх виморювали голодом, не давали паротягів для перевозу й т. д. Коли ж їм щастило з пригодами прорватися в Україну, то трудно було звести їх в такі з'єднання, що їх становили на місцях своєї українізації. Добре були зорганізованими й боєздатними лише ті українські формації, що були створені добровільно поза рямками українізації. Такими були Січові Стрільці, рештки Полуботківського та Богданівського

полків, що з боями пробилися до Києва, або кінний полк імени Кошового Отамана Костя Гордієнка, який в кінному строю пробився з-під Риги в Україну, перейшовши бічними шляхами, та виминувши російсько-комуністичні відділи, які тільки чатували, щоб українізовані частини роззброювати і грабувати. Так само в обороні Києва взяли участь, Київські й Катеринославські частини та деякі відділи Вільних козаків, що були зорганізовані окремо від акції українізації.

С. В. Петлюра, як військовий міністер в Генеральному Секретаріяті Центральної Ради, бачив одиноку можливість створення української реґулярної армії з добровольців. Для цього він проголосив «устав» про організацію армії, вироблений військовими фахівцями, включно зі старшинами генерального штабу. Після того він зрікся становища військового міністра й, склавши невеликий штаб з фахових сил, подався на Полтавщину, де зформував «Слобідський Кіш», розділивши його на «червоних» та «чорних» гайдамаків. З цим Кошом Петлюра з боями пробився до Києва, де відразу взяв участь у здобутті Арсенала назад від большевиків.

Властиво всі військові частини Центральної Ради відійшли з Києва до Сарн, де вони лягли в основу організації української реґулярної армії, що в підпільних боях розгорнулася в корпус Січових Стрільців, в Запорожський корпус та в інші менші реґулярні з'єднання.

Це коротко ті причини, які перешкодили Центральній Раді організувати реґулярну армію для боротьби проти московських большевиків в кінці 1917 року. В Україні все горіло й вогонь руїни поширювався внаслідок брехливої та демагогічної аґітації большевиків при повній «невтральності» малосвідомих мас народу. Лише в початку 1918 року пощастило Центральній Раді, на звільненій території України від грабіжницько-окупаційної влади московських большевиків, організувати різні частини регулярної армії, яка вкрила себе бойовою славою в 1919 - 1921 рр. Реґулярна армія УНР перестала існувати, але створила леґенду збройної боротьби за державність, створила традицію, в дусі якої діють і діятимуть прийдешні покоління.

Інж. Василь Прохода
кол. підполк. Армії УНР

Сірі або Сірожупанники*

Перемога в бою за Коростень, який, як би своєчасно не прибули Сірожупанники, зайняли б большевики, була належно використана. Поки ворог ще не опам'ятався від несподіваної для нього відсічі, 20 січня 1919 року вчасним ранком розпочався рішучий наступ Коростенської групи на лінію ст. Ігнатпіль. До вечора того дня станція була зайнята. В цьому наступі ядро Коростенської групи складали 1-ий, 2-ий і 4-ий полки Сірожупанників. З ними приймали участь Зв'ягельська гарматна бригада, Запорізька кінна сотня, Буковинський Стрілецький курінь ім. Ів. Франка, Галицький Стрілецький полк ім. отамана Оскілка і бронепотяг «Воля». В резерві залишились 2-ий піший полк ім. В. Винниченка та 55-ий Народного Визволення полк. «Чорний курінь смерти» отамана Гуцола подався в запілля й більше на позицію не з'явився.

З того дня Сірожупанники впродовж трьох тижнів безперервно вели завзяті бої проти переважаючих сил ворога...

Загальне положення на Північному фронті було таке. На відповідальності Коростенської групи був відтинок в напрямку по залізниці на Овруч-Калінковичі. В напрямку на Сарни були якісь частини Північно-Західнього фронту. З Київського напрямку, поки Січові Стрільці були в Києві небезпеки не було, бо тоді боєві події відбувались переважно по лініях залізниць. В Житомирі перебувала якась військова частина, а в Бердичеві був 3-ий Сірий полк, який приводив себе до порядку після нещасливого залишення Чернігова. Там же був малорухливий штаб Сірої дивізії отамана Палія, який мало цікавився, як то було звичкою більшости численних штабів в запіллі, бойовою чинністю Сірожупанників у Коростенському районі. В Бердичеві також була Залізнича дивізія самоупевненого отамана Андрія Вовка, яка ніби формувалась повільним темпом мирного часу, так ніби загрози від ворога зі Сходу не передбачалось. Стійкість Східнього фронту забезпечували запевнення команди Осадного корпусу Січових Стрільців.

При такому загальному становищі для оборони дуже важливого стратегічного осередку перехрещування трьох залізниць в Коростені витворилась група з окремих військових частин під командою полковника Антона Пузицького з дієвим штабом, що фактично складався з одної особи мене самого, бо мій помічник хорунжий Кость Курило мав досить праці в штабі полку. Моїм обов'язком було полагодження не лише опе-

*) Див. «Вісті Комбатанта», ч. 4, 1967, стаття В. Приходи. — Ред.

ративних справ написанням не менше півсотні наказів, більшість яких не виконувалась полком ім. В. Винниченка, ані 55-им «Народного Визволення», ані тим більше «Чорним куренем смерти». Тому не встигав я розіслати наказ всім частинам, як треба було писати другий, який звичайно виконували сірі полки, гарматна бригада, бронепотяг «Воля», буковинці й галичани та запорожці, які успішно провадили кінну розвідку, перемагаючи в сутичках большевицьких розвідників...

Начальникові штабу групи доводилось займатись ще й адміністративними і навіть судовими справами. Як уже було зазначено, штаб був при телеграфі. Туди постійно приходили за інформаціями, розпорядженнями, з доповідями та за дозволами як командири частин та коменданти ешелонів, так і цивільні представники від організацій або установ, часом зі скаргами на якесь безчинство. Цей похідний штаб був єдиним представником української влади в Коростенському районі.

Полковник Пузицький мало коли затримувався в штабі. Він весь час був у русі переважно на передовій позиції, звідки часто телефонував мені і давав розпорядження. Час від часу він обходив ешелони з комендантом станції поручником Чернявським та наводив належний порядок. Його боявся навіть мій «національний усвідомлюватель» Кость Курило і називав нашого командира несамовитим. Він довго не перебував на одному місці, лише по вечерах він зупинявся в штабі, щоб вислухати доповіді, переговорити по телеграфу з начальником штабу Північно-Західнього фронту в Рівному, отаманом Агапієвим та визначити основи для складення оперативного наказу по групі на наступний день.

Отаман Агапієв, колишній полковник російського генерального штабу, фактично керував всіми бойовими діями на фронті, маючи постійний зв'язок з усіма дієвими частинами. В любу годину дня й ночі його можна було викликати до телеграфного апарату, біля якого він здається й спав. Отаман Агапієв давав полковникові вичерпні інформації про загальну ситуацію та належні вказівки для нашої частини. Він був майже єдиним военним діячем, який реально оцінював обставини і розумним керуванням не допустив до передчасної ліквідації фронту, як це сталось на Сході й на Півдні...

Руху потягів, крім військових ешелонів, не було, але два-три телеграфічних апарати час від часу працювали. Обслуговували їх два телеграфісти. Мабуть більше зі звички ніж з потребами залізничники переговорювались між собою по телеграфу. Можливо передавали відомості і в бік Овруча, що був зайнятий ворогом. Ми особливого значення цьому не надавали і до діяльности залізничних службовців не втручались. Боротьба проти большевиків провадилась у нас, так мовити, з відкритими картами. Большевики знали, які сили у нас, а нам було відомо, що

проти нас діють дві реґулярних стрілецьких бриґади, кожна трьохполкового складу разом біля 9 тисяч баґнетів та одна гарматня бриґада з двома бронепотягами. Бої проходили по лінії залізниці. Особливих тактичних ходів не було. Все залежало від того, хто більше стійкий.

На шпигуноманію ми не хворіли. Руху поодиноких цивільних осіб між Коростенем та Овручем ми не могли заборонити, а тому вони вільно переходили лінію фронту. Командир Запорізької сотні (на жаль, прізвища не пам'ятаю), крім керування постійною кінною розвідкою, виконував обов'язки начальника розвідчого відділу. Він був дуже енерґійний, рухливий і швидко довідувався про все, що й де сталось. Большевиків він ненавидів, бо вони замордували його батька. Тому, коли він затримував якогось подорожнього, як большевицького аґента, то приводив до мене і просив дозволу ліквідувати його. Не було у нас ані прокурора, ані слідчого й судді, ролю якого доводилось грати мені. Я уважно перевіряв папери затриманого, розпитував хто він, звідкіля, чому тут вештається, намагаючись пізнати чи не втратив він цілковито свою людську гідність. Перед таким затриманим було два шляхи: на волю, або на той світ. Жадної в'язниці ми не мали й полонених не тримали. Одного лише підозріння, щоб відправити людину на той світ було мало. Тому я звичайно закінчував слідство словами:

— Відпустіть його! — Сотник мало не плакав:

— Та він же комуніст! Чому ви відпускаєте його?

— А комуніст хіба не людина? Злочину проти нас тепер він не зробив і напевно вже не зробить. Для чого ж його безборонного розстрілювати? Але одного таки довелось віддати сотникові. Його піймали, коли підкладав динаміт під залізничий міст...

Належного постачання у нас не було. Штаб дивізії про це дбав. Кожна військова частина сама собі давала раду. У нас в 1-му Сірому полку начальником постачання був хорунжий Полевий, який мав господарський хист. Ще за час перебування на ст. Бахмач ми контролювали німецькі ешелони, коли вони від'їздили до Німеччини, залишаючи з харчових продуктів лише те, що їм було потрібне на подорож додому, а решту затримували у себе. Вагони з присвоєним українським добром залишались у нашому розпорядженні. Тоді 1-ий Сірий полк дістав вагон шинки, вагон вудженої ковбаси, два вагони цукру, вагон турецького тютюну в пачках, вагон-цистерну чистого спирту і навіть пів-вагона сукна на одяг. Маючи таку певну валюту, як тютюн та спирт, наш господар діставав усе необхідне для харчування і допомагав господарям інших полків, а особливо гарматній бриґаді та бронепотягові. Але поза цим ми все ж таки потребували належного постачання з запілля. Одного дня приїхав до нас з того запілля особливим потягом отаман Біденко,

який представився довіреною особою Головного Отамана Петлюри. Він просив називати його дідом Біденком, хоч йому не було ще шістдесятки. Пузицький прийняв його як дійсного уповноваженого Головного Отамана і докладно поінформував про становище на фронті, про настрій в частинах групи, а головне про необхідність належного постачання та просив, щоб головне постачання армії послало до Коростеня бодай пару вагонів харчових продуктів. Біденко пообіцяв ці неполадки полагодити та привезти необхідні продукти, теплий одяг і навіть вогнестрільні припаси. Його зацікавила наша уніформа. Він хотів би мати сірий жупан. Полковник наказав подарувати Біденкові жупан навіть з відзнаками.

Коли він від'їхав, полковник запитав отамана Агапієва, хто такий Біденко, та доповів про його приїзд і обіцянки. Агапієв відповів, що біля Головного Отамана крутиться багато всяких інформаторів, які спекулюють на його довір'ю й може мають від нього якісь уповноваження, але сподіватись від Біденка виконання його обіцянок недоцільно.

Днів через десять Біденко знову появився зі своїм потягом, що мав, крім особового, пару вантажних порожніх вагонів. На цей раз він повівся більш нахабно і переказав незадоволення Головного Отамана, що справжні революційні полки ім. В. Винниченка та Народного Визволення упосліджені, а Чорний курінь смерти примушений був відійти. Обіцяних продуктів він не привіз, але може привезти, коли ми дамо йому бодай сотню пудів тютюну та 500 літрів спирту, що ми маємо. Почувши таку мову полковник від обурення зблід, але досить спокійно відповів:

«Хоч ви уповноважений Головного Отамана, але таких рятівників України я вже знаю. Негайно забирайтесь звідси, щоб я вас більше не бачив!» Біденко швидко зорієнтувався й зник...

Одного разу прийшов до штабу старий з сивою довгою бородою жид з Коростеня і заявив, що хоче довірочно говорити зі мною. Я закликав його до задньої кімнати телеграфу і запитав, яку таку таємну справу він має до мене.

«Я прийшов до вас, пане начальник, з подякою від нашої жидівської громади в Коростені. З того часу, як був назначений ваш комендант, у нас припинились грабунки і ми можемо спокійно спати. Ми вам дуже вдячні, що ви забрали від нас тих чорних шликів. Ох, які ж то страшні люди!... Просимо вас не посилайте в Коростень таких козаків... Прошу вас не образитись: я приніс вам наш подарунок». При цьому він витягнув із-за пазухи пакет з банкнотами. Я здивовано подивився на нього.

«Дуже прошу не ображайтесь, пане начальник! Візьміть, прошу, це. Тут є корони, марки й доляри».

— Знаєте що?!... Я не з таких... Я дуже радий, що ви задоволені порядком, який завів у Коростені наш комендант-сірожупанник. Щодо чорних шликів, то це не моя заслуга. Вони самі подались далі, бо таких козаків ми не потребуємо. Тому вашого подарунку я не можу прийняти. Роздайте ці гроші тим, що найбільше потерпіли від тих грабунків.

З низькими поклонами з побажанням мені довгого життя жид відійшов...

З приводу командира полку ім. Винниченка отамана Гришка у мене вийшло раз поважне розходження з полковником Пузицьким. Був цей Гришко великим крутієм. Я сумнівався, чи він мав військову освіту. Винниченківський полк мав два ешелони, в яких було до півтора тисячі вояків, але витягти їх на передову позицію було майже неможливо і то через крутійство отого Гришка, що деморалізувало всіх.

Полковник хотів спонукати Гришка до активної участи його полку в наступі на Овруч, а він був проти цього, хоч на це погодились усі і навіть командир полку Народного Визволення. Після наради, коли ми залишились одні, я зауважив полковникові:

— Що ви, пане полковнику, панькаєтесь з тим Гришком як з писаною торбою? Йому треба всипати «двадцять п'ять» і вигнати, щоб не смердів та не деморалізував інших.

— Зрозумійте мене! На мене і без того від соціялістів багато всяких наклепів. А Гришко довірена особа Винниченка.

— Та хоч би він був довіреним самого дідька. Все рівно з його полку жадної користи не буде. Його треба відпустити «на відпочинок», як він того сам хоче. Хай їде зі своїми ешелонами на всі чотири вітри в запілля хоч до самого Винниченка!

— Погоджуюсь з вами. Запитаю про це Агапієва. А тим часом винниченківців доведеться залишити в резерві в ешелонах на станції Залізничники переказують чутки, що в большевиків якесь заворушення. Вони припинили спроби відібрати від нас Ігнатпіль. Після нашої відсічі у них немає бажання заволодіти Коростенем. Цей момент треба обов'язково використати. Тому пишіть оперативний наказ!...

(Закінчення в наступному числі)

Ро-Ко

Я — УКРАЇНСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ?

Ще з малих літ я леліяв у серці мрію — стати українським генералом. Але доля не була ласкава для мене й упродовж мого життя ставила перед мною непоборні перешкоди. Аж на схилі літ вона мені ласкаво усміхнулася...

Ще малим хлопцем мені до вподоби припали генеральські відзнаки й, коли я голосно перед усіми заявляв, що як виросту, то буду українським генералом, батько чомусь мене вгамовував, а мати сумно споглядала на мене. Мабуть, батько боявся, щоб йому бува не пришили українського націоналізму за мої мрії. А мати, як мати, завжди обтирала сльозинку, коли комусь з нашої родини приходилося виїжджати за 20-30 кілометрів поза дім, не згадуючи вже війська чи війни.

Проте мої мрії не давали мені спокою так, що я вже при першій нагоді вступив до правдивої армії, коли мені сповнився призовний вік. Та щойно у війську я побачив, як далекі мої мрії від дійсности. Хоча в армії мені ледве пролізти в десятники вдалося, проте мої мрії все ж залишилися глибоко в моєму серці. Коли мав я вільну хвилину, я мріяв, як буду командувати дивізіями, а може і арміями; як здобуватиму перемоги; як пишатимуся у парадній генеральській уніформі. Ці мрії додавали мені охоти до життя у монотонному житті вояка, особливо в безнадійних моментах — бо що людина варта без мрії?

Та війна закінчилася, воядтво розбрилося по цілому світі, та й мене демобілізували — правда без генеральської ранґи — але не відобрали мені моєї мрії. А вона в цивільному житті більш мені в пригоді ставала, ніж у війську. Вийду на прогулянку — й мрію, як я командую дивізіями, людьми, й нерадо додому вертаюся під команду мого «генерала» — без зброї і мундиру, але зате не менш суворого. Та ще й «генералята» їй допомагають.

Але, як каже приказка: «Якщо ти чогось дійсно бажаєш, воно сповниться». Вірте, не вірте, та й моя мрія почала сповнятися.

Як бачите, я залишився, якщо не справжнім вояком, то бодай справжнім комбатантом. До комбатантських організацій належу, вкладки плачу, на збори ходжу й часом навіть слово на них заберу. А там слово за словом і в управу, а тоді... мене в старшини пропонують. А раз перескочили один перелаз, не страшно скакати через другий. Проте швидке темпо підвищування мене трохи перестрашило, бо за моїм підрахунком, за рік буду в майорах, за два в полковниках, а там автоматично в генерали припишуть. А що тоді? Може до В'єтнаму покличуть і дадуть дивізією командувати — а це вже не мріяти.

А що більше, що дружині та дітям скажу. З такого збігу обставин моя дружина тільки зрадіє. По-перше, вона вдома справжнього генерала під свою команду візьме, а по-друге, я побоююся, що вона мене до того доведе, що я «добровільно» до В'єтнаму зголошуся. «За Україну, — скаже — йди й воюй»! Виходу не буде, як в сорок третьому році, коли мене моя наречена випровадила «за Україну» воювати, а сама незабаром за «цивіля» заміж вийшла.

От в біду попав із своїми мріями, бо у нас раз тебе на оці начальство має, з ока не спустить. Хоч з комбатантських організацій виписуйся і на бенкети не показуйся. А раз така вістка до компетентних людей долетить, пиши пропало. Тоді навіть д-р Росоха мене генералом назначить, ще й у своїй газеті опублікує. А це важливіше і гірше від наказу міністра нашого війська, бо всі люди будуть знати, й що тоді дітям казати. Раз генерал, треба в армію голоситися.

От тут і біда. Я не проти ранґ. І мрії зрікся б навіть для неї. Але треба консеквентним бути, і під тиском «публічної опінії» продовжувати боротьбу проти комунізму. Ну, а що буде, як зголошуся і мене приймуть? І до В'єтнаму пішлють? Пришиють «штерну» й скажуть «Іди» і «чарлів» бий у джунґлі». В американців усе можливе. От вже на таку саму думку піт холодний мене обливає. Як з тієї ситуації сухим вийти? Рад би я бути генералом і не виконувати генеральських обов'язків. Є можливість мені «добровільно» втекти від цієї дилеми і самому рядовиком до В'єтнаму зголоситися. Та мої роки на рядовика завеликі, а при тому, я вже своє відвоював. А ці самі роки на генерала ще підходять, — не тільки на параду, але й на поле бою.

Так зваживши все, я, мабуть, залишуся в рядовиках, буду дальше з мріями під команду моєго «генерала» додому йти. Бо, зрештою, що варта людина без мрії?

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ПРО ОРДЕНИ, МЕДАЛІ ТА ВІДЗНАКИ

Брак українських військових відзнак за роки 1918-21 чи 1938-39 (Карпатська Україна) — це дуже великий недолік. Цей недолік не можна оправдувати невідрадними обставинами, бо для встановлення відзнаки потрібно одної людини, яка визнавалася б на цьому ділі та подала свій проєкт до затвердження. (Балтійські народи та поляки мали такі відзнаки вже у 1918 р.)

Погоджуюся з п. Демянчуком про потребу встановлення пропам'ятної відзнаки за бої у Львові (тільки не ордену, якого не видається із таких нагод). Таке відзначення 50-ліття Листопадового Зриву, з відповідними поясненнями у статуті, продовжувало б наші державницькі традиції. Одначе, при встановленні такого роду відзнаки треба взяти на увагу загально прийняті форми і принципи. (Поляки мають коло 10 різних відзнак з часів польсько-української війни).

Про ордени, хрести, медалі та іншого роду відзнаки друкує тепер у Вістях Комбатанта" об.ширну статтю п. Микола Битинський. Погоджуюся з ним, що у нас панує повне безладдя відносно форми ношення відзнак як иаших, так і чужих.

Орест Корчак-Городиський

Майор Данило Лимаренко

ЩЕ ПРО КОТОВСЬКОГО

Я вірю, що про Григорія Котовського (описуючи цілком правдиво його чини) можна було б написати чудову історію, але за це мусів би взятися майстер, а не нездатна до такого діла авторка. З короткого переказу полковника Богуна (див. "Вісті Комбатанта", ч. 4. 1967) видно, що вся історія Котовського, крім його смерти, побудована на фантазії. Наприклад, пані Ольга Котовська пише таке: "В 2-й половині травня 1920 року в с. Ольшані ми (кінна бригада Котовського) зробили короткий відпочинок. Котовці купали в річці коней, але раптом вартовий повідомив, що білополяки вскочили в село (Ольшанку. прим. Б. Б. де Л.). Котовський, сидячи на березі річки, скочив на коня і пішов в атаку, а за ним і Криворучко з своїми голими котовцями. (Криворучко в той час вже був командиром 2-го кінного полку в бригаді Котовського. Прим. Б. Б. де Л.)" Тут і я вставлю свою примітку. Для мене не важне, що Криворучко, який нікому невідомий (може й) герой, піднявся до стану командира полку, а сама побудова речення пов'язана з дією: "Котовський, сидючи на березі ("і тримаючи за поводи свого коня", моя вставка Д. I.), скочив на коня... Для мене й це не так важно. Важнішим буде те, що в той час (з певністю можна сказати: від 6-го травня 1920 року, коли Армія УНР вернулася із "Зимового Походу") там не могло бути "білополяків", а весь час стояв у Кітросах (проти Ольшанки) КУРІНЬ НИЗОВИХ ЗАПОРОЖЦІВ. Власне вже в останій чвертці травня ми часом навідувалися до Ольшанки, але так, що ні одному й волос з голови не впав. Тай усіх нас було не більше СОТНІ, отже, Котовський при найщирішому свойому бажанні не міг там нарубати аж 400.

А було ве так: Щось під кінець травня 1920 року до Ямполя почали над'їзджати наше начальство. Першим приїхав Головний Отаман (тоді казали, що це була перша його зустріч з українськими вояками після Зимового Походу). Наш курінь був на цій параді в Ямполю і в цім же часі большевики зробили перший випад у наш бік і власне з Ольшанки. Досить того, що ми просто з урочистої паради пішли в контр-атаку, якою аж під вечір загнали їх до Ольшанки. Пізніше, коли я більш критично ставився і розцінював наші військові маневрування, я часто згадував цей випадок і шкодував, що наше Командування не вміло використати таких моментів, як тоді під Ольшанкою. Адже ж за Ольшанкою недалеко була вузлова станція Вапнярка, заволодіти якою тоді, при такім надхненню і завзяттю, яке ми переживали, було дуже легко, хочби одною Запорозькою дивізією. Але ми того вечора, давши на остаток три сальви з рушниць, спокійно і без жодного тиску збоку ворога, відійшли до своїх Кітросів і полягали спати. З цього часу така сама історія повторялася майже кожного дня, аж поки ми одного ранку без жодного тиснення збоку ворога почали відходити на захід.

Восені 1920 року ми теж були в тих околицях, що і Котовський (з тяжкими боями пробивалися через Лятичів на Літин), але з Котовським тоді мав щастя сперечатися шаблями отаман Шепель. Коли почався наш відворот (у листопаді 1920 року), ми тоді були 15 верстов від Вінниці, тому не встигли ми перейти до Воло-

чиська разом з усією армією, а були відрізані ворожою 10-ю дивізією (яка прийшла з польського фронту) і перейшли тодішній польський кордон по невеличкій річці Бужок, де й склали зброю. Був я на тім самім місці на другий день після катастрофи і бачив увесь той розгардіяш на березі нашої Каяли 1920 року. Багато я чув оповідань наших учасників про цю переправу, але ні один із них не "купався" в Збручі. Цілком натурально, що останні, які з надзбручанських висот відбивали ворожі напади, може більш, як би було потрібно, поспішали перейти річку, але всі перейшли цілком спокійно і нормально.

Так само забагато пані Ольга Котовська дописала жертв і з відділу Юрка Тютюнника: коли додати до 1.000 зарубаних Котовцями, 300, що вернулися з Тютюнником до Польщі і 359 розстріляних в Базарі, то вийшло б, що в цей 2-й Зимовий Похід вийшло з Тютюнником 1,659, а в дійсности їх було (здається) не цілих 900. Про це міг би певніше сказати бувший заступник Тютюнника — теперішній військовий міністр ДЦ УНР генерал Шраменко (тоді був полковником).

Думаю, що 1920 року Котовський був більш популярний серед наших козаків, як серед своїх комунарів. У нас було (говорю про курінь Низових Запорожців) козаки тільки побачуть якого большевицького командира на коні, зараз було піднімуть крик: "Диви! он Котовський поїхав!" Один такий завзятий старий козак (у 1920 році був ще молодим), великий прихильник козацьких традицій і разом з тим Котовського, через 45 років взявся писати свої спогади про визвольну війну. Описуючи останній акт нашої капітуляції на р. Бужок (проти Староконстянтинова) він написав так: "А Котовський, побачивши нас, підскочив до Бужка на коні і закричав: "Здавайсь таку вашу перетаку!" (Видно він не уявляв собі Котовського з іншими словами). Перечитавши такі важливі свідчення до нашої історії визвольної війни, я здивувався: минуло 45 років не зовсім мирного життя, а він по цей день залишився засліпленим ореолом Котовського, коли там ми зустріли зовсім інші військові ворожі частини, які напевне не знали про існування такого большевицького "героя".

В дійсності справа відбулася так того дня. Довжелезна і густа большевицька розстрільна, яку ми пів години тому могли змішати з болотом, пройшла своїм правим крилом при самім Бужку (ми стояли по другім боці річки може кроків 15 своїм теж правим крилом від Бужка, який був тоді не більше 10 кроків ширини). Я дуже потерпав і все сподівався: ану ж стануть і почнуть палити по нас. Але розстрільна минула нас мовчки-понуро. За нею їхав їхній командир з ординансом. Порівнявшись з нами, командир раптом повернув свого коня в напрямку нас, підскочив до берега, засалютував і (дійсно!) крикнув: "Здравствуйтє товаріщі!" Йому ніхто не відповів. Він повернув коня і поскакав до своєї розстрільної.

о. Протопресвітер Ю. Габрусевич
Капелян Братства 1-ої УД УНА

"ХЛОПЦІ ПІДЕМО, БОРОТИСЯ БУДЕМО..."

Репортаж

Їду на З'їзд Дивізійників, на "Верховину". Охоче їду на ці З'їзди. "Хлопці" з'їдуться, поговорять, щось врадять, погуляють і заспівають "Хлопці підемо, боротися будемо..."

Так співали тому 25 років, йдучи вулицями Львова до Дивізії. Тоді мріялось, що обі ворожі сили взаємно одна одну знищать, що повториться 1918 рік і що треба буде модерно вишколеного українського вояка, щоб зумів захистити волю Україні. Так сподівалось, так мріялось, але "розвіялись мрії" під Бродами... Дивізійники зброї не склали. З тим самим ворогом воювали і під Банськoю Бистрицею і під Ґляхенберґом. А відтак розбрились по цілому земному ґльобі. З'їзди Дивізійників — це живий спомин боротьби за волю України; це спроба намічення праці-боротьби колишнім Дивізійникам у сучасну пору.

Залізнича станція СПР, чи радше Нью-Йорк Сентрал у Віндсорі в Канаді стара, запущена й брудна. Мало хто їде тепер залізницею. Однак получення до Нью-Йорку добре, тому беру спальний "ковч" і "колеса крутяться"... Коло години 7-мої рано ми вже недалеко Нью-Йорку. Поїзд в'ється лівим берегом Гадсон-річки, а на правому березі — чудовий вид: гори, ліси, віллі, наче б це була славна "долина Рену" в Німеччині.

Лябіринтами, під землею, на станції Нью-Йорк Сентрал йду до таксівки. Непривітно. По довшому "полюванні" на таксівку їду на Пенсильвенійську станцію. Це модерна будівля під новим величавим Медісон Сквер Ґарден. Люди неначе мурашки у лісі поміж деревами. Від'їхав я поспішним поїздом до Філядельфії. Околиці з вікон вагону не цікаві — фабрики, фабрики та "вергавзи".

Північна Філядельфія. Телефоную до колеґи. О. Луцький після короткої гостини завіз мене подивитись на нову українську католицьку катедру. Будівля величава, але околиця жалюгідна. Українських парохіян в цій дільниці вже нема, чи майже нема, бо перейшли жити в кращу околицю, зокрема в північну Філядельфію.

Відси недалеко до церкви св. Миколая. Церковця мала, перероблена з хати, але школа гарна, велика й модерна. Оглядаємо церкву "Зарваницької Матери Божої", збудованою о. Головінським, колишнім парохом Зарваниці. Церква гарна, але неначе "втиснена" поміж старі хати. Їдемо дальше, до школи Сестер Василіянок. О! Це прекрасний об'єкт! Чотири великі будинки. Усе серед парку. А через дорогу, в будові, величава бібліотека.

Півтора години дальшої їзди й ми в Лігойтоні. Відвідуємо оселю ім. О. Ольжича. Гарно, що при в'їзді на оселю збудовано капличку, в якій в сезоні щоденні відправляються Богослуження. На оселі гостей нема. Пізно ввечір вертаємось до Філядельфії. Рано Олесько їде до свого уряду, а я до Вайлдвуду, поглянути на "українську пляжу" над Атлантиком.

В автобусі тісно. Якийсь джентлмен пропускає мене до вікна. Читаю німецький спортовий журнал "Кікер". Зо мною старається читати й мій сусід. Але як тільки впевнився, що це журнал писаний німецькою мовою, починає офензиву проти мене — раз лівим ліктем, то правим, наче на Синайському півострові! Якось з "офензивою" і "контрофензивою" доїжджаємо до Вайлдвуду. Агресивний сусід висідає, а я їду дальше до Кеп Мей, тобто до найдальше в океан висуненого клаптика землі. Вертаючись, висідаю "при кінці" вайлдвудської пляжі. Вона на 5 миль довга. Людей ,мов муравлів коло гнізда. А "української пляжі" нема й нема. Ось бачу "міст", підходжу ближче, крокую — вулицею, по обох сторонах вулиці мотелі, один кращий від другого, а "української пляжі" нема й нема. Ось бачу "міст", підходжу ближче, крокую "українською пляжею"... Рівнобіжно до пляжі, наче нитки, розтягнулися вулиці. При кожній з них є вже "українські віллі". Перейшовши 5 миль пляжою, вертаюся до Філядельфії, а наступного дня — на з'їзд Дивізійників.

Субота, 2 вересня 1967 р. Погідний, гарний день. Чудовою околицею їдемо до Ґлен Спей на "Верховину" на З'їзд. Люблю ці З'їзди, бо люблю військо! На З'їзді Дивізійників почуваю себе молодим, гей би з плечей зсунулося 25 років! Пригадується мені З'їзд у 1961 році. Тоді, уперше, по довгих роках стрінув я друзів з "Вікінґу". Це була щира, дружня й незабутня зустріч, важна тим, що це була зустріч польового духовника зі стрільцями. Тоді, приїхав я був з добрим другом Богданом Скасковим. Сьогодні Богдана нема, поїхав до Люрду. Хто ж буде "головним дяком"? Голоситься колеґа Рейнарович.

Наради Головної Управи. Перед веде Канада! Голова — д-р М. Малецький, писар — В. Гузар, член Управи сот. С. Гуляк. Привіти: генерал Шандрук нав'язує до минулого, підкреслюючи ролю сот. (тепер підполковника) д-ра Л. Макарушки, що приїхав з Німеччини й є на З'їзді. Я у свойому привіті підкреслюю дружбу стрільців і старшин з польовим духовником. Чому це роблю кожного З'їзду? Поперше, тому, щоб ПРИГАДАТИ ПОЗИТИВНУ РОЛЮ НАШИХ ПОЛЬОВИХ ДУХОВНИКІВ, а по друге, щоб ЗАОХОТИТИ ЧЛЕНІВ БРАТСТВА І-ої УД ДО АКТИВНОЇ ПРАЦІ В НАШИХ ПАРОХІЯХ. Короткі доповіді: доповідачі підкреслюють вагу й обов'язок виховання дітей в українському дусі. Хтось з залі піддає думку, що багато членів Братства належать до різних партій чи угрупувань, отже було б побажано, щоб ці члени Братства впливали на партійні проводи, щоб була краща співпраця між партіями в загально українських справах. Ці дві справи захоплюють і мене. Про них говорю в неділю, у проповіді. Двадцять кілька років тому Дивізійники воювали за Україну, нині мусять воювати за душі своїх дітей! Кріса нема, але осталось слово й добрий примір!

В неділю Служба Божа в церкві. Це нова, величава, збудована в гуцульському стилі, церква. Площу пожертвувала "Верховина", а кошти будови покривають парохіяни, тобто коло 80 родин, що мають свої хати в Ґлен Спей. "Рушійною силою" будови є д-р Євген Грабарчук. В гостинному домі панства Грабарчуків почуваюся неначе серед близької родини, бо ж знаю їх вже понад 30 років, ще з того часу, як у Підкамені парохом був мій "пра-вуйко" о.

Михайло Ваврик. Це були "старі часи", неповторні своїми, може, старомодними, але рідними традиційними звичаями. Тодішні молоденькі доні п-а Клепарчуків стали поважними панями: найстарша — "їмосць" Сірко, середуща — докторова Грабарчукова. А де ж наймолодша, питаю? Осталась в Україні, була арештована й вивезена большевиками на Сибір, відповідає п-і Клепарчукова, і сльози котяться з очей. Сумна доля стрінула наших дівчат-патріоток! Маєте вістки з Черниці (село коло Підкаменя, де о. Клепарчук був парохом) питаю? П-і Добродійка Клепарчукова читає листа від парохіянки з Черниці: "Їмосцю наші, матінко дорога..." Скільки пошани до своєї Їмосці у простих словах колгоспниці...

Неділя рано. Від збіркової площі лунає: "Хлопці підемо, боротися будемо"... а за нею друга, "маринарська", пісня Дивізії: "Гей на ставі, та на ставочку"... Пісня кріпшає. Дивізія наближається до церкви, на Службу Божу. Маю враження, що молимося у "гуцульській церкві" в Україні. Свіже ще дерево пахне неначе карпатськими ялицями. У військовому порядку переходимо з церкви через дорогу до високої могили "Невідомого Воїна" за волю України. Виструнчені ряди вояків, звіт генералові, могутній, вояцький спів, розвинені прапори серед чудової, неначе карпатської природи, хоч на хвилину дають враження, що молимося на українській землі, за Друзів, що полягли за Її волю... "Вічная Пам'ять" несеться на хвилях вітру... Може цей вітер, що розвіває наші прапори, понесе слова молитви далеко... ген за гори й океан... на поля під Бродами...

З'їзд Головної Управи закінчений. Починається З'їзд Крайової Управи ЗСА. Знову звіти, дискусії, но й вибір нової управи.

Неділя вечір. Бенкет. Проводить ним мгр. О. Луцький. Веде скоро й цікаво. За головним столом, крім "дивізійної сметанки": адвокат М. Пізнак, як делегат УККА, п. А. Батюк, голова Робітничого Союзу, о. д-р І. Білянич і о. мнср. Й. Баца. Усі "почесні гості" добрі приятелі Дивізійників. І так адвокат Пізнак був одним з тих, що добули в американському уряді для бувших дивізійників "статус", силою якого "без огляду як і коли хто приїхав", тобто "чи зголосив чи ні, що був при Дивізії, остається в З'єдинених Стейтах Америки без жодних труднощів". Інший присутній гість — о. д-р І. Білянич, добре відомий з своєї помочі Дивізійникам у таборі полонених в Ріміні.

Ще "Дивізійна забава", ще пісня "Подай дівчино ручку на прощання" та "Хлопці підемо, боротися будемо"... і кінець З'їзду.

До побачення за три роки!

"ЧІЄ ГОЙ"

"Чіє Гой" — це програма В'єтнаму для заохочування комуністичних вояків і повстанців перебігати до урядових чинників Південного В'єтнаму. "Чіє Гой" означає "відкриті руки".

Впродовж 1967 року 27,178 осіб організації В'єт Конгу та Північнов'єтнамських збройних сил перебігли до Південного В'єтнаму. Це число зросло на 34 відсотки у порівнянні до 1966 року, в якому перебігло 20,242 особи.

Поміж втікачами було 7,886 політпропаґандистів, з яких 4,731 належали до кадрів Національного Визвольного Фронту, а 17,671 були вояками. Це дорівнює двом ворожим дивізіям.

Братство кол. вояків 1-ої УД УНА

ТОРОНТО

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

В Українському Народному Домі в Торонті відбулися Загальні Збори Станиці Братства кол. Вояків І-ої УД УНА 31 березия 1968 р. Відкриваючи зборн, сот. Ст. Гуляк, уступаючий голова, привітав о. В. Шараневича, капеляна Станиці, д-ра М. Малецького, голову Головної Управи, В. Гузара, голову Крайової Управи, та усіх присутніх членів.

На предсідника Зборів вибрано мґр. Б. Кальбу, а секретаря М. Манорика. Однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять друзів, яких нема вже між живими.

М. Манорик прочитав протокол із попередніх Зборів, який прийнято без змін після короткої дискусії. Про фінансовий стан звітував скарбник Я. Слободян. З причини жвавішої діяльности, головно допомоги иашим інвалідам і хворим та пожертв на культурно-освітні цілі, бюджетовий баляис у порівнянні із попереднім роком значно погіршився. Цьогорічна традиційна коляда принесла понад $1,400, які призначено на допомогу нашим інвалідам та потребуючим членам.

Створений Станицею т. зв. "Залізний фонд", про який звітував А. Коморовський, приносить близько $2,500 річного доходу, що його призначується на суспільно-виховні цілі.

Голова Контрольної Комісії, інж. Б. Підгайний, одобрив книговедення скарбника та в імені Комісії висловив похвалу уступаючій управі, а його внесок на абсолюторію прийнято одноголосно.

На голову нової управи вибрано зиову сот. Ст. Гуляка й усіх членів попередньої управи та нового 2-го секретаря.

Цьогорічні Загальні Збори проходили під знаком знаменної події, яка відбудеться у Тороиті 18 травня ц. р. — 25-річчя постання І-ої Української Дивізії УНА та пов'язані з тим ювілейні святкування. Торонтонська Станиця разом із Крайовою Управою мають особливе завдання допильнувати та доложити всіх зусиль, щоб заплановані святкування увінчалися успіхом.

Закриваючи Збори, сот. Ст. Гуляк подякував усім за участь та пригадав щераз про обов'язок наполегливої та жертвенної праці, гідної бувшого українського вояка для добра нашої спільноти.

М. П.

НЬЮАРК

УСПІХИ НАПОЛЕГЛИВОСТИ ТА ВЗАЄМОДОВІР'Я

Станиця в Нюарку, яка минулого року відзначила 10-річчя свого існування, переживала впродовж часу свого існування різні етапи — піднесення і упадку, а тим самим проходила різнородну діяльність, залежно від зацікавлення членства. Число членів Станиці також було різне, але ніколи не охоплювало усіх кол. дивізійників, що живуть в Нюарку й околиці, — а їх є близько 200.

Одначе, в останніх двох роках, особливо завдяки активности Управи на чолі із майором І. Тарнавським, приєднано багато членів. Цю справу взяв собі "на амбіт" О. Рейнарович, який зрештою є дуже активний і в інших ділянках, та завдяки його акції членство Станиці вже иараховує коло 100 членів, з яких близько 70 заплатили членську вкладку. Півфіналом нового рекрутування дивізійників до Станиці — "матері-Дивізії" було посвячення прапору минулого року при участі всього громадянства нашої околиці, ген. П. Шандрука та представників сусідніх станиць, що сягло аж по Гартфорт, Конн. Дуже замітною подією було спільне посвячення прапору католицькими і православ-

ними священиками — три православних і 4 католицьких. Це дає велику надію на кращу будучність у релігійному житті нашої громади.

Діяльність Станиці в Нюарку від кількох років зкоордииована, а в більшості внпадків — спільна, із двома іншими комбатаитськимн організаціями: ОбВУА та Т-ва УПА ім. Т. Чупрнннки. Знаючи про висліди подібних спроб у других місцевостях, з приємністю можемо похвалитися, що всі три організації, об'єднані у Міжкомбатантському Комітеті Співпраці, зовсім себе виправдали перед громадянством, яке щораз виразніше вимагає на усіх відтинках нашого життя сконцентрованої — а не роздрібненої — праці. Успіх нашого Комітету Співпраці полягає на добрій волі і довір'ї одни до одного та охоті дати із себе якнайбільше праці, маючи одначе пошану і терпелнвість не тільки до свого співдруга-ветерана, але і до інших організацій у нашій громаді.

У висліді співпраці відбуваються щорічно добре зорганізовані та успішні забави, а також військові апелі на І-го Лнстопада.

Завдякн нашим співтоваришам так величаво відбулося посвячення нашого прапору минулого року та так величаве і добре зорганізовано було 25-річчя УПА цього року.

21 січня ц. р. знову всі комбатантські організації під патронатом УККА зорганізували 50-річчя проголошення Української Самостійної Держави та 50-річчя Українських Збройних Сил. Безперечно, зорганізування такого свята, яке відзначено бенкетом у одному із найкращих готелів, при участі численннх представників амерпканської стейтової, і місцевої адміністрації та численної української громади, вимагало багато наполегливости й відповідальности, але організаційний комітет знаменито вив'язався із своїх завдань.

Незабаром будемо святкувати 25-річчя створення Дивізії. Заповіджена святкова частина нашої Крайової Управи має початися одною із імпрез в найближчому часі при співучасті сусідніх станиць Нью-Йорку і Нюарку. На відзначення цієї події запрошуємо і заохочуємо усіх наших членів.

На протязі довгих літ, члени Станиці, як і не-члени — кол. дивізійники, беруть активну участь у праці різних громадських організацій, головно для збереження української самобутности. Довгий час іміграції створює щораз трудніші обставини і кладе щораз більші вимоги у виконування праці на різних відтинках суспільного життя. Виховання молоді, незгоди серед наших політичних провідників, змінювання обличчя нашої Української Католицької Церкви в ЗСА — це всіми нами занедбані сектори. Лише при сконцентрованій дії, повному взаємному довір'ї та повному переконанні, що нічого позитивного для нас не станеться без нашої особистої участи, — зможемо успішно виконувати ці завдання, які хоч не нові, стоятимуть перед нами ввесь час.

О. Г.

ВИШКІЛ ДЛЯ БОРОТЬБИ В ДЖУНҐЛІ

Усі американські вояки, що прибувають до В'єтнаму, мусять перейти вишкіл боротьби в джунґлях. Близько 20 тис. вояків їде щомісяця до В'єтнаму і там у дивізійних і бриґадних школах переходять цей вишкіл, який дає їм елементарний досвід боротьби в джунґлі.

Таким чином американська армія знижує свої втрати та використовує досвід для поборювання ворожих сил у їхньому терені. На вишкіл йдуть усі вояки, включно з писарями, кухарями та іншими адміністративними працівниками. Теперішні війни не знають винятків.

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

ЗАСІДАННЯ ПОШИРЕНОЇ ПРЕЗИДІЇ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОбВУА

23 березня 1968 р. відбулося у Філядельфії в домівці ЗУАДКУ-ту засідання поширеної Президії Головної Управи ОбВУА, в якому взяли участь: д-р В. Ґалан, д-р І. Козак, І. Поритко, Ю. Лопатинський, В. Луцишин, Й. Вишневецький, М. Алексевич і П. Постолюк.

Секретар Головної Управи ОбВУА, В. Луцишин, відчитав протокол засідання ГУ з 2 грудня 1967 р., що його прийнято до відома з поправками д-ра І. Козака відносно Світового З'їзду українських ветеранів.

Д-р В. Ґалан інформував про свою поїздку до країв Південної Америки. Ця поїздка відбулася з рамени економічних установ, одначе він використав її також для цього, щоб зустрінутися з живучими там українськими комбатантами. В Буенос Айрес влаштовано при цій нагоді сходини, на які прибуло 25 комбатантів. При цьому виявилося, що там існує декілька дрібних комбатантських організацій, які не є об'єднані. Вони рішили створити для гармонійної співпраці свою Координаційну Раду. Прохали також присилати їм журнал "Вісті Комбатанта". Там вважають загально, що ОбВУА — це найбільша і найсильніша організація українських ветеранів у всьому світі. Д-р Ґалан заявив, що в подібній місії відбуде в травні ц. р. поїздку до Европи, зокрема до Англії і Німеччини та використає знову цю нагоду для нав'язання контакту з тамошніми українськими комбатантами та обміркує з ними справу консолідації, а в Німеччині головним чином справу розподілу грошей, що їх збирає рікрічно Суспільна Служба Комбатантів при Головній Управі ОбВУА у співпраці з ЗУДАК.

Дир. І. Поритко заявив, що членство ОбВУА зросло в останньому часі помітно, дякуючи новообраній Управі Відділу ОбВУА в Чікаго, Ілл. Як відомо, головою цього Відділу став п. Дахнівський, капітан резерви Армії ЗСА, який приєднав до Відділу багато кол. вояків цієї Армії. Внаслідку згаданий Відділ не тільки збільшився чисельно, але й відмолодився та розгортає вже тепер інтенсивну діяльність передусім для дальшого приєднювання молодших віком комбатантів. Це дає запоруку, що наша організація буде продовжувати своє існування. І. Поритко повідомив далі, що секретаріят Головної Управи виконав в останньому часі велику працю, виготовивши та розіславши всім українським ветеранським організаціям у світі заклик в справі створення Координаційної Ради, встановленої Світовим З'їздом українських ветеранів, що відбувся в рамах СКВУ. При цьому відчитано цей заклик. Досі відгукнулися на згаданий заклик з позакрайових організацій тільки ОбВУА в Англії, намітивши своїх представників до Координаційної Ради, а з крайових Братство УСС і Братство "Броди-Лев". Братство кол. Вояків І УД УНА ставиться до цієї справи також прихильно. У зв'язку з цим виринуло питання, чи слід притягнути до цієї акції

також Союз Українських Ветеранів (СУВ). Після оживленої дискусії, в якій забирали голос пп.: Вишневецький, Постолюк і Поритко рішено найперше порозумітися в цій справі з Управою Відділу ОбВУА в Чікаґо тому, що в Чікаґо багато членів ОбВУА є водночас членами тамошнього Відділу СУВ і навпаки. На запит д-ра І. Козака відносно приналежности організації б. Вояків Українського Резистансу до організаційної мережі ОбВУА, дир. Поритко вияснив, що ця організація була прийнята під умовою, що подасть потрібні за статутом інформації щодо числа членів і низових клітин. Цю вимогу вона досі виконала тільки частинно.

Звітуючи про Суспільну Службу Комбатантів, дир. Поритко, як її голова, заявив, що впродовж Листопадової Збірки на біжучий рік зібрано кругло 6,000 дол., при чому найбільшу суму зібрав знову Відділ Нью-Йорк, який зібрав два рази більше, ніж Філядельфія. Досі прислали гроші тільки 8 відділів. Стан каси становить $30,000. Союз Українських Ветеранів в Німеччині домагається приділу одної третини з цієї суми. Ця справа буде обмірковуна під час зустрічі таможньої Управи з д-ром Ґаланом на місці. В минулому році згадана організація в Німеччині одержала $5,000. Других $5,000 розділено на інші краї, а $2,000 залишено як резерву. Постійну допомогу одержує 187 осіб, що живуть в Европі та Америці, а також поза залізною заслоною.

В справі т. зв. "Комітету Виконавців Листопадового Чину", який очолив д-р Гуцуляк, рішено проголосити в пресі комунікат проти творення окремих К-тів поза ОбВУА для відзначення 50-річчя УГА. У зв'язку з цим рішено оформити Крайовий Ювілейний Комітет при Головній Управі ОбВУА та виготовити програму Золотого Ювілею Листопадового Чину й видати відповідні заклики до низових клітин ОбВУА на терені ЗСА. Оформлення Комітету слід перевести і проголосити до кінця квітня н. р. Згаданий Крайовий Комітет повинен діяти в порозумінні з аналогічним Комітетом Канади.

Гол. скарбник ОбВУА, сот. Й. Вишневецький, жалівся, що ГУ ОбВУА не вислала досі схваленого на попередньому засіданні обіжника до всіх відділів ОбВУА з пригадкою, що вони зобов'язані пересилати головній касі не тільки 50% зібраних членських вкладок, але також прибутків з імпрез. Тому він був змушений сам виготовити і розіслати такий обіжник. На цей обіжник досі відгукнувся тільки Відділ ОбВУА Нью-Йорк, який прислав 50 дол. При цьому гол. скарбник пригадав, що гол. каса не одержала нічого з прибутку з ювілейного бенкету у Філядельфії в дні 3 червня 1967.

Дир. П. Постолюк звітував про адміністраційну ділянку "Вістей Комбатанта". Тому, що кошти друку в Торонті менші, видано останнє число нашого журналу без додаткової дотації співвидаючих організацій. Якщо вдалося б ще й наступне число видати в Торонто, то можна би видати його також без згаданих дотацій. Але постали технічні труднощі.

Полк. Ю. Лопатинський застерігся проти поміщування у "Вістях Комбатанта" статтей на політично-контроверсійні теми, бо вони відстрашують передплатників і читачів. Він поставив вимогу, щоб Редакційна Колеґія мала кон-

тролю над матеріялами, які поміщується в тому журналі. Дир. Постолюк завважив, що "ВК" повинні обов'язково займати становище до всяких подій в світі та нашій громаді, одначе це становище має устійнювати Редакційна Колегія, а не одна особа.

Д-р Ґалан інформував, що у зв'язку з конкурсом на образи з приводу Золотого Ювілею відновлення збройних Сил України одержано 5 образів та встановлено жюрі в складі: Дам'ян Горняткевич, Олекса Повстенко, Валентин Сім'янців, Петро Мегик?? і Іван Кедрин. Рішено проголосити ще раз цей конкурс в пресі та приспішити засідання жюрі. Відносно заповідженого історичного збірника справа стоїть на місці, бо ті, що зобов'язалися подбати про матеріяли до нього, досі цього зобов'язання не виконали.

На запит дир. Постолюка д-р Ґалан вияснив, що Дім Ветеранів у Філядельфії не зміг бути досі урухомлений, бо не зголосився ані один мешканець того дому. Дім займають покищо комірники, які платять відповідне комірне. Тому не можна їх позбутися, якщо не знайдеться відповідна кількість мешканців-ветеранів. Рішено ще раз дати відповідне оголошення в пресі.

Інсп. М. Алексевич пригадав постанову ГУ ОбВУА про те, що фізичні члени тих організацій, які, як корпорації, входять в склад організаційної мережі ОбВУА, зобов'язані бути також членами відносних відділів ОбВУА та платити половину нормальної членської вкладки. Досі ця постанова не була виконалі. Він запитав, чи може до Відділу ОбВУА прийняти місцеві Організації кол. Вояків Резистансу і одержав притакуючу відповідь.

На запит д-ра Козака, дир. Поритко вияснив, що ГУ має ще декілька організаційних відзнак, які можна придбати в ціні по $1.25 за штуку. Справи Пропам'ятного Хреста УГА досі не поладнано, хоча було схвалено замовити відповідну кількість тих хрестів.

Інсп. Алексевич пропонував, щоб ОбВУА піддержувало акцію за створення катедри українознавства при Гарвардському Університеті. Він вияснив стан справи перерібки пропам'ятних відзнак ОбВУА.

Д-р Ґалан ствердив, що ВО УНРади ще й досі переводить підвищення у військових ступнях, хоч ОбВУА кілька разів протестувало проти цього та компетентні чинники обіцяли того більше не робити. Рішено уповажнити д-ра Ґалана, щоб він порушив цю справу в компетентних чинників особисто при нагоді поїздки до Німеччини в літі ц. р.

ДО ВСІХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ КАНАДИ, ЗДА І ІНШИХ КРАЇН

Про зміну адреси просимо повідомляти прямо Адміністрацію в Канаді:

VETERANS NEWS
41 Whitbread Crescent
Downsview, Ontario, Canada.

Невчасне повідомлення передплатника про зміну адреси наражує Адміністрацію на зайві кошти і невчасне доручення журнала до читача.

При зміні адреси просимо подавати теж і стару адресу.

Всіх передплатників у ЗДА, які на адресі не мають числа пошти т. зв. "Зіп-Код", просимо якнайскоріше його до нас подати, бо цього вимагає поштовий уряд.

НЬЮАРК

КОМІТЕТ СПІВПРАЦІ КОМБАТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В НЮАРКУ Н. ДЖ.

Згаданий комітет рішив відзначити врочистим бенкетом потрійні "Золоті Роковини" в Нюарку: 50-ліття Української Національної Революції, відродження Українських Збройних Сил і проголошення Незалежности Української Держави. Бенкт відбувся 21 січня 1968 р. в репрезентаційній залі готелю "Сабурбен" в Іст Орендж, Н. Дж. Вибрано діловий комітет із усіх трьох комбатантських організацій в складі: голова — голова Відділу ОбВУА, містоголова — майор І. Тарнавський, голова станиці кол. Вояків І-ї УД і А. Мицьо, голова т-ва кол. Вояків УПА та члени з усіх комбатантських організацій. Згаданий комітет очолював д-р В. Гук, голова місцевого Відділу УККА. Він відкрив Свято і передав провід бенкетом д-ві С. Ворохові.

При головному столі засіла президія і запрошені почесні гості: численні діячі американського політичного світа з кількома сенаторами і конґресменами та представниками міст, та репрезентанти всіх українських організацій Нюарку й околиці. При інших столах засіли учасники наших визвольних змагань з рр. 1917-1920.

Започатковано цю величаву імпрезу походом через залю на сцену представників комбатантських і молодечих організацій враз з 8 прапорами під командою майора І. Тарнавського, а п. Вольц на пяні відограла національний гимн.

Головну промову виголосив генерал А. Валійський. Молитву перед і після бенкету відмовили оо. пароxи А. Селепина і д-р М. Гриничишин. На бенкеті були рівнож приявними о. М. Харіщак і о. Я. Дибка.

В мистецькій частині програми виступили п. Ордасі Баранська, сопрано і Антін Добрянський бас-баритон, оперові солісти з Нью-Йорку, які відспівали низку українських пісень, закінчуючи дуетом з опери "Запорожця за Дунаєм", при фотепян. акомпаніяменті п. Джейн Дорнаман.

Перед бенкетом відбулась пресова конференція для американської преси.

О. У.

НЬЮ-ЙОРК

ДОПОВІДЬ ПРО ВІЙНУ У В'ЄТНАМІ

Нью-Йорк, Н. Й. — 6-го квітня 1968 місцевий Відділ ОбВУА влаштував тут в приміщенні Українського Літературно-мистецького Клюбу товариську зустріч членів, під час якої п. Аскольд Гайвас, студент університету з Нюарку, Н. Дж. поділився з приявними своїми спогадами з війни у В'єтнамі, в якій брав участь як вояк Армії ЗСА. Доповідач з'ясував дуже дошкульні атмосферичні та побутові умовини, в яких американським воякам приходиться вести затяжну боротьбу не тільки на фронті з реґулярною північно - в'єтнамською армією, але також у запіллі з партизанами, а це вимагає особливої обережности і сторожкости та надзвичайно виснажує фізично і нервово. Та проте, чимало вояків, відбувши свій обов'язковий рік у В'єтнамі, зголошуються добровільно залишитися там на наступний рік. Доповідач розповів також декілька власних переживань. Після того приявні ставили запити з різних ділянок їхнього зацікавлення, а доповідач давав на них відповіді. Ці запити торкалися поруч справ військового характеру, головно тамошнього населення, його релігії, звичаїв, заняття, побуту, культури і цивілізації, а передусім відношення до Армії ЗСА.

Після доповіді ген. Аркадій Валійський перевів декоруваиия Воєиним Хрестом сот. Петра Баковича. Відтак слідувала скромиа перекуска та товариські розмови. В зустрічі взяли участь 50 осіб. Крім членів Відділу ОбВУА та деяких їхніх родин прибуло 12 представииків братніх комбатантських організацій, а саме: Братства УСС, Об'єднання кол. Вояків УПА, Братства Вояків І Української Дивізії УНА, Вільного Козацтва і Братства "Броди-Лев". Приявиим був між гістьми також голова Представииптва Державного Центру УНР в ЗСА, п. Іван Крамаренко.

Вечором проводив голова Відділу ОбВУА д-р Іван Козак. Перекуску приготовили пані: Степанія Бартко, Аделя Мирошииченко і Степанія Крушельницька, всі члени родин комбатантів.

І. К.

РОЧЕСТЕР

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОбВУА

16 квітня 1968 р. відбулися Загальні Річні Збори Відділу ОбВУА в домівці "Самопоміч" при участі 15 дійсних членів та делеґата Братства кол. Вояків І-ої УД УНА. Голова Відділу, д-р Лев Рубінґер відкрив Збори, які вшанували одиохвилиниою мовчанкою пам'ять померлих членів — д-ра К. Годованця та Д. Висоцького.

Після звітів, які зложили д-р Лев Рубінґер — голова, М. Бабій — секретар, П. Яріш — скарбник, та уділення абсолюторії вибрано нову Управу: д-р Л. Рубінґер — голова, П. Зубрицький — заступник, П. Яріш — скарбник, Д. Максимів та Т. Бабюк — члени. Контрольна комісія: Д. Квасиця, В. Кольцьо та Р. Витковицький. Товариський суд: д-р Д. Капітан, Р. Пристай та Р. Коцик; прапороносець: Д. Максимів; делеґат до УККА: д-р Л. Рубінґер.

Зборами керувала Президія в складі: д-р Л. Рубінґер — голова та М. Бабій — секретар.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Головної Управи ОбВУА в справі відзначування 50-річчя Листопадового Чину і створення УГА

Тому, що в біжучому році припадає 50-річчя Листопадового Чину 1918 та створення Української Галицької Армії, Головна Управа ОбВУА постановила на своєму засіданні дня 2 грудня 1967 для гідного відзначення цих Великих Роковин покликати до життя окремий Крайовий Громадський Комітет, про що була згадка у "Вістях Комбатанта". Згаданий Комітет є одинноко управнений встановляти та переводити програми відносних ювілейних святкувань, як також видавати у цьому відношенні доручення Відділам ОбВУА на всьому терені діяння нашої організації.

Самочинне встрявання в цю справу інших, непокликаних організацій та осіб на згаданому терені мусіло б викликати небажані непорозуміння і замішання, які внеможливили б належне переведення намічених ювілейних святкувань.

Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці (ОбВУА)

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

НОВИЙ ЗАКОН ПОЛЬЩІ

Польський Сойм затвердив новий закон, на підставі якого усі жінки та чоловіки між віком 18—60, що не були покликані до військової служби, мусять відбувати службу у т. зв. "формаціях самооборони".

ПІДВОДНИЙ ЧОВЕН "ГЕРОЙ"

Югославія вперше у своїй історії віддала до служби підводний човен "Герой", якого сама випродукувала. Він має найновіше спорудження та озброєння.

Українська Стрілецька Громада

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ТОРОНТО

4 лютого 1968 р. Відділ Торонто відбув свої Загальні Збори, якими проводив д-р З. Книш. Секретарював П. Шульга. Менша приявність членів була зумовлена Загальними Зборами В-ва "Новий Шлях", на яких біля 20 членів УСГ брали участь як уділовці.

Збори відкрив голова Відділу К. Мигаль. Приявні вшанували пам'ять 3 членів УСГ, що відійшли від нас за небесну куртину, друзів Івана Бачинського, Івана Проціва та Теодора Кульчицького.

В звіті голова К. Мигаль зазначив, що членство УСГ в силу своїх спроможностей віддало останню земну прислугу помершому генералові української збройної сили М. Садовському. Капелян УСГ о. С. Хабурський відправив окрему панахиду при участі членів УСГ з прапорами. І в православній церкві в Торонті члени УСГ з прапорами були приявні на панахиді. Замість вінка на могилу св. п. Генерала УСГ зложила на Шевченківську Фундацію $25.

На початку 1927 р. Відділ нараховував 125, а при кінці 1967 р. він мав 126 членів. Старшина відбула 6 засідань і влаштувала 6 членських сходин, на яких, попри біжучі справи Відділу, відбулися такі доповіді: у березні 1967 р. К. Мигаль — життя українців у сателітних державах; у квітні 1967 р. М. Плавюк — значення українського націоналізму з приводу маршу похідних груп ОУН під час 2-ої світової війни; у травні 1967 р. М. Селешко — жидівсько-арабська війна; у жовтні 1967 р. Є. Мастикаш — підготова до Світового Конґресу Вільних Українців; у грудні 1967 р. О. Максимів — перебіг Світового Конґресу.

Підкреслено жваву діяльність членів, не зважаючи на їх старший вік. І так, у бенкеті для відзначення похідних груп ОУН 54 члени Відділу взяло участь, хоча вступ був $25; у зустрічі із проф. В. Кубійовичем 25 членів взяло участь, хоча вступ коштував $50; на Світовий Конґрес 63 члени зложили $619; на Шевченківську Фундацію П. Бартошек з дружиною пожертвували $1,000, А. Заяць з дружиною — $500, а 4 члени дали суми понад $100, 7 членів зложили по $100, а 9 членів разом — $643.

З публічних імпрез згадано Свято Героїв — в травні 1967 і відзначення Листопадового Чину 1918 р. — в листопаді 1967. В зеленосвяткових поминках на цвинтарі Маунт-Гоуп та в обряді посвячення пам'ятника сл. п. С. Віндикові, членові-співосновникові УСГ і членові-основникові Українського Визвольного Фонду взяли участь члени УСГ з прапорами. Панахиду за всіх померлих членів УСГ відслужено на гробі св. п. бойового десятника В. Іващука. За ініціятивою голови Відділу К. Мигаля і Старшини Відділу УСГ створено було з всіх комбатантських організацій Торонта Діловий Комітет вшанування 50-річчя Української Збройної Сили та 25-річчя УПА в такому складі: К. Мигаль — голова, М. Кулик — містоголова (Товариство Колишніх Вояків УПА), д-р А. Моспанюк — секретар (Український Відділ Канадського Леґіону), М. Федак — скарбник (Об'єднання Колишніх Вояків УПА), майор-інженер М. Девоссер — член (Братство Українських Січових Стрільців), В. Тимко — член (Братство Карпатських Січовиків), З. Шкурупій — член (Станиця був. Вояків Армії УНР і Микола Засідко — Братство І-ої УД УНА. Почесну Президію тої акції складали: підполковник І. Липовецький — голова, члени: сотник Ю. Темник — голова Ґоловної Управи УСГ, д-р С. Росоха — голова

Крайової Управи Братства Карпатських Січовиків, В. Гузар — голова Крайової Управи Братства Української Дивізії, М. Кошик — Головна Управа бувших Вояків УПА, В. Дашко — Об'єднання Кол. Вояків УПА, д-р Б. Кащук — Крайова Управа Братства Українських Січових Стрільців, д-р А. Моспанюк — Український Відділ Канадського Легіону, сот. Б. Панчук — голова Союзу Українських Канадських Ветеранів.

Почесна Президія звернулася із відозвою до всіх комбатантських організацій в Канаді, щоб гідно відзначити ці великі роковини.

У Торонті візначення відбулося 16 грудня 1967 р. бенкетом при участі коло 250 осіб і наступного дня концертом, на якому промовляв ген. П. Шандрук. Ті імпрези показали усім, що спільний провід для усіх комбатантських організацій можливий при відповідній співпраці та добрій волі.

Секретар д-р А. Моспанюк подав, що Старшина відбула 6 засідань і зорганізувала на протязі 1967 року 6 членських сходин. Одержано писем 26, а вислано повідомлень і писем 2,489. Діловий Комітет 50-річчя Української Збройної Сили і 25-річчя УПА відбув 13 засідань. Старшина Відділу УСГ писала протестаційне письмо до газети "Канадійський Фармер" проти пашквілю з висміюванням акту 22 січня 1918-1919 років в рамках акції Комітету Українців Канади.

Скарбник сот. Ю. Темник подав, що надходження до каси Відділу УСГ становили $1873.88. Відділ веде інвалідську акцію і помагає двом родинам в Німеччині. Члени Відділу виявили вищий ступінь дисциплінованости, бо майже на 90% вплатили свої членські вкладки.

Збори вибрали на 1968 рік Старшину в такому складі: К. Мигаль — голова, В. Пукіш — містоголова, д-р А. Моспанюк — секретар, сот. Ю. Темник — скарбник, О. Совяк, І. Маланчук і П. Шульга — члени. Провірна Комісія: І. Зварич, І. Особа, А. Заяць, Товариський Суд: Д-р З. Книш, д-р С. Росоха, О. Максимів. Хорунжі: О. Совяк, І. Ярема, П. Ігнатко. Відвідувачі хворих: о. С. Хабурський, М. Шиндак, М. Селешко. Кореспондент: М. Селешко.

Збори закінчено піснею "Не пора, не пора...".

Д-р А. Моспанюк

КОЛИШНІ ВОЯКИ УПА ВШАНУВАЛИ СВОГО КОМАНДИРА

Заходами Об'єднання кол. Вояків УПА, Станиці в Торонті, вшановано пам'ять Головного Командира УПА ген.-хор. Тараса Чупринку в неділю 30 березня 1968 р. О год. 12-ій у полудне була відправлена Поминальна панахида за душу ген.-хор. Т. Чупринки й поляглих воїнів у православній катедрі при вул. Бетирст. Панахиду відправили — митрофорний протоієрей Дмитро Фотій та о. Юрій Ференців, який сказав відповідну до хвилини проповідь. У панахиді взяла організовану участь молодеча організація ОДУМ з прапорами.

О год. 3-ій попол. в залі УНДому, вул. Липпинкат, відбулися святочні сходини колш. вояків УПА, разом із своїми родинами. Святочні сходини відкрив голова Об'єднання кол. Вояків УПА в Торонті — Володимир Дашко і завізвав присутніх вшанувати пам'ять Головного Командира однохвилинною мовчанкою. Після того доповідь про сл. пам. ген.-хор. Т. Чупринку прочитав проф. П. Потічний і з'ясував коротко боротьбу українського народу на рідних землях. О год. 6:30 веч., цього ж дня, відправлено теж панахиду за спокій душі ген.-хор. Т. Чупринки в українській католицькій церкві св. О. Миколая. Панахиду відправив о. І. Сиротинський в асисті двох священиків.

ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

Д-р АНДРІЙ РАСТАВЕЦЬКИЙ

Дня 16-го листопада 1967 р. помер у наслідку пістряка в легенях у Балтиморі, Мд., Андрій Раставецький.

Покійний народився у старошляхетській родині 26 березня 1902 року в Куликові б. Львова, де його батько був нотарем. З дому виніс культурне і товариське виховання. 1909 року родина Раставецьких переноситься до повітового міста Городенки.

В час 1-ї св. війни родина Раставецьких (без батька) переїздить до Львова, щоб дати змогу дітям продовжувати науку. Темпераментний молодий Андрій втікає з дому 1918 року до УГА, а при відступі 1919 року переходить із групою Кравса до Чехословаччини і попадає до табору в Юзефові. Пригадую собі, як одного разу сиділи ми переглядаючи "Вісті Комбатанта" та натрапили на знимку табору в Юзефові, Покійний Андрій, який був веселої вдачі, любив і вмів жартувати, говорив: "Візьми побільшаюче шкло, то може мене пізнаєш".

З табору втікає додому 1922 року і тут кінчає гімназію та ветеринарію. Ще під час студій одружується із Софією Брилинською. Після закінчення студій працює вет. лікарем у Крулевській Гуті б Катовиць, пізніше на Горішньому Шлеську у Бєруні, аж до вибуху 2-ої світ. війни. Звідсіля вертається пішки до Львова і через німецьку Комісію переїздить до Лодзі, де працює при шпиталі.

До Америки прибув у 1956-му році, до Балтимору. Тут працює у Зоологічному Городі, а згодом переїздить на працю вет. лікаря до Монтани, але відтіль вернувся назад до Балтимору на працю вет. лікаря. Був членом майже всіх організацій. Був постійним скарбником Відділу ОбВУА, а в останньому році ініціятором нашого прапору. На цих постах застукала Його невмолима смерть. 20 листопада численна громада під проводом трьох священиків відпровадила Його тлінні останки на вічний спокій. У церкві попращав Його місцевий парох П. Мельничук, на цвинтарі від УККА ген. П. Самутин, від комбатантів майор П. Калиновський, а від Т-ва Вет. Лікарів д-р Р. Барановський. Піснею "Видиш брате мій" закінчено останній акт похоронного церемоніялу. Після похорону за старанням Вп. Вдови п. Софії відбулась Тризна, на якій промовляли О. Р. Ганас (шкільний товариш) і д-р Ґіль.

Д. П-ний

Д-р ЙОСИП АНТІН СЛОНЕВСЬКИЙ

Дня 22 лютого 1968 р. помер в Нюарку, по довгій і важкій недузі пістряка д-р Йосип Антін Слоневський, учасник визвольних змагань, активний член управи Відділу ОбВУА в Нюарку, член Т-ва Українських Правників у ЗСА і УСТ "Чорноморська Січ".

Покійний народжений в Станиславові 29 листопада 1899 р. Після закінчення середніх і університетських студій був кілька років суддею в Зах. Україні. Після розвалу Австрії зголосився до УГ-

Армії і брав участь в боях УГА в рядах Гуцульського куреня проти большевиків в 1919 р. під Жабокричками і Кривливцем, де був ранений. Після видужання в лічниці служив в польовій жандармерії УГА отамана Індишевського. В дні 24-го лютого 1968 р. в похоронному заведенні М. Литвина відправив Панахиду о. Я. Дибка при співі чол. хору під управою М. Добоша. Другого дня в неділю (25 лютого) 1968 р. відбулась вдруге Панахида, яку відправили о. парох д-р Гринчишин і о. О. Шаранович при гарному співі збільшеного чол. хору під проводом п. М. Добоша. На стійках біля домовини були члени Відділу ОбВУА з прапором, члени місцевого Відділу Дивізійників з прапором і члени Відділу Кол. Вояків УПА. Після Панахиди прощав Покійного, між іншими, побр. д-р Лев Голінатий від місцевого Відділу ОбВУА. Похоронено д-ра Йосипа Слонєвського на цвинтарі Бавид Бруку, Н. Дж.

О. У.

МИКОЛА НЕГАНІВ

23-го січня 1968 року, на 75-ому році життя, відійшов у Дітройті, Міш., у вічність

Сл. п. Микола Неганів

майор Армії УНР, член Зимового Походу, член Першої Української Дивізії УНА, інженер і громадський діяч в Україні і на еміграції.

Покійний був активним членом Станиці Братства Кол. Вояків І УД УНА і Відділу ОбВУА в Дітройті та постійним представником "Вістей Комбатанта".

Похорони відбувся дня 27-го січня 1968 р. з Української Православної Церкви Св. Андрея на цвинтар Еверґрін в Дітройті, Міш.

Під час поминок на заклик вс. о. Олександра Биковця зібрано 61.00 дол. на допомогу Українським Інвалідам.

Д-р КИРИЛО ГОДОВАНЕЦЬ

кол. сотник УГА

Дня 6 березня 1968 р. помер у Рочестері, Н. Й., по тяжкій недузі д-р Кирило Годованець.

Покійний народився 2 березня 1893 р. в Устечку біля Заліщик в Західній Україні. По скінченні високих шкіл був покликаний до австро-угорської армії і перебув роки 1914-18 у складі 3-го полку важкої артилерії в Перемишлі. І-шу світову війну закінчив у ступні поручника та в часі Листопадового Зриву вступив до Української Армії, з якою брав участь в боях з поляками, перейшов Збруч та пройшов т. зв. "чотирикутник смерти". У 1920 році був інтернований поляками.

У 1940 р. виїхав до Німеччини та вступив до німецької армії, з якої по капітуляції був звільнений у ступні сотника артилерії.

Між двома світовими війнами був директором державних гімназій у Яворові та Львові. У Рочестері викладав на курсах українознавства.

На панахиді та католицькому цвинтарі прощали Покійного д-р Лев Рубінґер від ОбВУА та Данило Квасниця від Педагогічної Ради.

ДМИТРО БОДНАРЧУК

Дня 17 січня 1968 р. відійшов від нас у вічність сотник Української Галицької Армії Дмитро Боднарчук. Покійний був членом Української Стрілецької Громади в Торонті.

Сл. п. Д. Боднарчук народився 2 вересня 1898 р. в селі Чернятин в Західній Україні. Від 1915 до 1918 року служив в австрійській, а від 1918 до 1920 р. в Українській Галицькій Армії. В цивільному житті був вчителем. Членом УСГ був від 10 грудня 1948.

В дні 10 січня відправлено Панахиду в похоронному заведенні Заліщука в Торонті. На Панахиді були приявні чле-

нн УСГ з своїм прапором. Похорон відбувся 19 січня 1968 з української церкви Лідс-Осінґтон з участю 3 священників — капеляна УСГ о. С. Хабурського, о. Жолкевича і о. д-ра Стасева. Прощальне слово виголосив в церкві о. С. Хабурський. Покійний похоронений на цвинтарі Монт-Говп в Торонті. В імені старшини і членства УСГ висловив співчуття дружині та найближчій родині сл. п. Д. Боднарчука д-р А. Моспанюк. В надгробному прощальному слові згадано вояцькі бойові заслуги Покійного в обороні Української Державн.

Д-р. А. М.

о. ГРИГОРІЙ ІЛЬЧЕНКО

6 грудня 1967 р., після важкої недуги, помер у Чікаґо, Ілл., о. Григорій Ільченко, кол. поручник 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії Армії УНР, митрофорний протоієрей.

Покійний, вояк-священик, був учасником під Базаром, де знаходився під командою полк. Івана Рембаловича, який згинув у битві під Бродами.

У ЗСА Покійний був настоятелем Свято-Троїцької Катедри УАПЦ в Чікаґо.

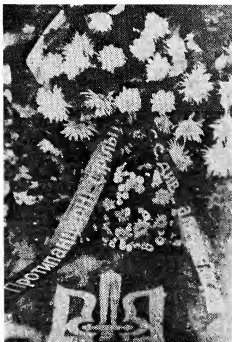
Похоронного обряду, після Служби Божої в Катедрі, 9 грудня 1967 р. доконали Архиєпископ Генадій і Григорій у сослуженні оо. Т. Фінема, Б. Шатківського і протодиякона А. Зозулі на цвинтарі Елмвуд у Чікаґо.

ВОЛОДИМИР ПИЛИПЕЦЬ

Дня 6-го березня 1968 р. у Вашинґтоні, Д. С., упокоївся в Бозі о. декан Володимир Пилипець.

Покійний народився в 1902 році в Скалаті, Зах. Україна. В часі Визвольних Змагань був хорунжим - пілотом УГА, а пізніше сотником Січової Стрілецької Дивізії Армії УНР. Покійного похоронено на цвинтарі в Бавнд Бруку, Нью Джерзі.

ДИВІЗІЙНИКИ У ПОКЛОНІ ЄВГЕНОВІ КОНОВАЛЬЦЕВІ

Перебуваючі на вишколі вояки І-ої Української Дивізії в Голляндії у 1944 році, зложили вінок на могилі Євгена Коновальця з написом на ленті "Протипанцерні стрільці СС Дивізії Галичина — Вождеві".

І мене в сім'ї великій
В сім'ї вольній новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим тихим словом.

(Т. Шевченко)

SYNOPSIS

Editorial: **For Our Native Land — For Freedom of Ukraine,** is a review of the struggle of the Ukrainian nation for its freedom during this century when the 1st Division of the Ukrainian National Army formed one of the last links in the chain of armed conflict with Russia.

An Appeal of the Central Executive of the Brotherhood of Former Soldiers of the 1. Div. UNA to mark the 25th anniversary of its formation in 1943.

The Year of Great Events, by Ivan Kedryn is an evaluation of the political situation in the world of today with emphasis on the Vietnam War and a comparison with the situation in Ukraine during her War of Independence in 1917 - 1920.

Success and Oversight of the World Congress of Free Ukrainians by W. Veryha is an analysis of the proceedings of the Congress with emphasis on its shortcomings.

In his article **"Almost All Generals almost always Wrong about all Wbrs",** general P. Shandruk critizes S. Alsop for his statements in an article of the same title, in the **Saturday Evening Post** no. 41, Aug. 26, 1967, p. 14.

M. Bytynsky in his **"Ukrainian Military Decorations"** (continued from no. 1, 1968) explains how such decorations should be worn by their owners.

O. Stanimir: **Easter in Ukraine in 1920;** a memoir about the celebration of Easter during the Ukrainian War of Independence.

The Liquidation Commission of the Russian South-Western Front, by M. Prasicky describes the sabotage of Russian personnel in various military supply stores located all over Ukraine after the Ukrainian National Republic was proclamed in 1917.

The Ukrainianized Units in the Russian Army by V. Kedrovsky deals with the difficulties encountered by the newly formed Ukrainian Government in its attempt to form a Ukrainian Army out of Ukrainian units of the Russian Imperial army after the March Revolution in 1917.

"Siri" or "Sirozhupannyky" (The Gray Tunic Corps) by Wasyl Prokhoda is an historical review of the formation and commanding personnel of this corps of the Ukrainian Army during the Ukrainian War for independence, 1917-20.

I am a Ukrainian General, a satire by Ro-Ko on the life of Ukrainian veteran organizations and some individuals who still dream of becoming generals or being promoted to a higher military rank.

More about Kotovsky, by D. Lymarenko, is a criticism of an article published in Veterans' News, no. 4, 1967.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	3.50 дол.	.60	ЗДА	4.50 дол.	0.75
Австрія	100 австр. шіл.	20	Канада	4.50 дол.	0.75
Англія	1:10.0	0:5:0	Німеччина	20 н. м.	3.50

U.S.A.: $0.75

Canada: $0.75

